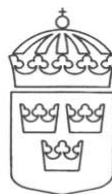

Riksdagens protokoll

1993/94:20

Tisdagen den 9 november

Kl. 14.00 – 16.24

Protokoll
1993/94:20

1 § Meddelande om information från regeringen

Anf. 1 TALMANNEN:

Utöver vad som tidigare aviserats om information av utrikesminister Margaretha af Ugglas (m) om ESK får jag anmäla att information också lämnas av justitieminister Gun Hellsvik (m) om polisfrågor. Informationerna lämnas efter muntliga frågestunden torsdagen den 11 november.

2 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1993/94:14

Till riksdagen

Jag får härmed meddela att interpellation 1993/94:14 angående asylrätt m.m. av riksdagsledamot Hans Göran Franck kommer att besvaras den 2 december på grund av att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna inom föreskrivna fyra veckor.

Stockholm den 26 oktober 1993

Birgit Friggebo

Interpellation 1993/94:16

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:16 av Jan Fransson om jaktarrendena får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är arbetsanhopning och att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen den 18 november 1993.

Stockholm den 27 oktober 1993

Karl Erik Olsson

Interpellation 1993/94:22

Till riksdagen

På grund av hög arbetsbelastning har jag ingen möjlighet att inom bestämd tidsram besvara Björn Kaalings interpellation om avvecklingen av arbetslivsfonderna. Interpellationen kommer att besvaras den 19 november kl. 9.00.

Stockholm den 1 november 1993

Börje Hörnlund

Interpellationerna 1993/94:34 och 35

Till riksdagen

Jag får härmed meddela att interpellation 1993/94:34 om barnens situation framställd av Margareta Viklund och interpellation 1993/94:35 om barnens situation framställd av Eva Zetterberg på grund av utlandsresor kommer att besvaras den 2 december 1993.

Stockholm den 27 oktober 1993

Bengt Westerberg

Interpellation 1993/94:36

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:36 av Kristina Svensson om bistånd till familjeplanering i tredje världen får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är utlandsresa. Jag kommer att besvara interpellationen den 26 november 1993.

Stockholm den 4 november 1993

Alf Svensson

Interpellation 1993/94:39

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:39 av Margareta Viklund om flyktigbarns situation i Sverige får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen den 2 december 1993.

Stockholm den 4 november 1993

Birgit Friggebo

Interpellation 1993/94:47

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:47 av Lars Hedfors (s) om ändringar i skattesystemet m.m. får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen den 29 november.
Stockholm den 29 oktober 1993
Bo Lundgren

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

Interpellation 1993/94:48

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:48 av Birgitta Hambræus om flyktingpolitiken får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen den 2 december 1993.
Stockholm den 4 november 1993
Birgit Friggebo

3 § Svar på fråga 1993/94:20 om situationen i Angola

Anf. 2 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat utrikesministern om på vilket sätt regeringen vill verka för att stoppa UNITA:s sabotage av fredssträvandena och stödja landets lagliga regering och civilbefolkning. Frågan har överlämnats till mig.

Jag är helt överens med Hans Göran Franck om att situationen i Angola är ytterst allvarlig. När det gäller mänskliga offer har vi kanske här den största katastrofen i världen i dag. Från det internationella samfundets sida har redan gjorts fullt klart vem som bär ansvaret för det fortsatta kriget. De sanktioner som FN:s säkerhetsråd nyligen infört mot UNITA bär vittnesbörd härom.

Sverige stöder till fullo de ansträngningar som görs inom FN:s ram för att uppnå fred. Mitt bestämda intryck är att allt som kan göras också görs inom FN. Jag har som sagt svårt att se hur ett enskilt land som Sverige skulle kunna göra något därutöver. Det råder ingen tvekan om att vi alla starkt önskar att inbördeskriget tar slut, och vi känner med rätta indignation och upprördhet över kriget.

Det är parterna själva i konflikten som måste vara överens. Omvärlden har utsatt UNITA för ett utomordentligt hårt tryck, och FN:s säkerhetsråd har vidtagit den ovanliga åtgärden att rikta sanktioner mot annan part än en regering. Förhoppningsvis ger dessa starka reaktioner från världssamfundets sida resultat.

Vi har nåtts av beskedet att samtal mellan parterna hållits i Lusaka i Zambia. Tillgängliga uppgifter tyder på att dessa inte varit helt utan framgång. Det är i så fall mycket glädjande.

Sverige är den största bilaterala biståndsgivaren till Angola. Givetvis har biståndsprogrammet nu anpassats till katastrofsituationen. En stor del av bi-

ståndet kanaliseras nu även genom FN för katastrofinsatser. Den dag kriget är slut kommer Sverige aktivt stödja det återuppbyggnadsarbete som då tar vid.

Anf. 3 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag ställde min fråga till utrikesministern redan den 6 oktober. Det är med hänsyn till den ytterst allvarliga situationen i Angola anmärkningsvärt att svaret kommer först nu.

De hittillsvarande FN-sanktionerna beträffande krigsmateriel och olja liksom insatserna i övrigt är helt otillräckliga. Den tid som har gått sedan jag ställde min fråga har ytterligare bekräftat min uppfattning. Det är därför nödvändigt att regeringen agerar snabbt för att sanktionerna utvidgas.

I säkerhetsrådets resolution 864 uttalas att beredskap skall finnas att genomföra ytterligare åtgärder enligt FN-stadgan, bl.a. handelsåtgärder mot UNITA och restriktioner beträffande resor för UNITA-personal. Dessa åtgärder är nu aktuella då någon vapenvila, eller det fulla genomförandet av fredsavtalet från september 1992, inte kunnat uppnås på grund av UNITA:s saboterande av fredssträvandena.

Särskilt allvarligt är att UNITA förhindrar de ytterligt behövliga humanitära transporter till stora områden i Angola. Här måste regeringen snabbt verka för att nya steg tas av FN:s generalsekreterare för ett effektivt genomförande av FN:s humanitära katastrofhjälplan.

Det räcker inte med att Sverige för egen del förklarar sig ha beredskap till katastrofinsatser. Det gäller framför allt att agera för att de kan genomföras. Det finns knappast något land där situationen är så katastrofal som i Angola.

Jag vill ha statsrådets kommentarer till dessa synpunkter.

Anf. 4 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Hans Göran Franck och jag är naturligtvis rörande överens om det katastrofala läget. Jag har tidigare här i kammaren sagt att världssamfundet borde ha satt ner foten med större kraft genast efter valresultatet och då med styrka markerat att valresultatet gäller. Personligen anser jag att det tog litet för lång tid.

Fru talman! Det finns ändå vissa positiva tecken i skyn, eller hur man nu vill uttrycka det. FN kommer i dagarna – jag kan inte säga exakt vilken dag – att presentera en ny appell. Det beror på att man anser att det säkerhetsmässigt har infunnit sig ett något förbättrat läge, vilket gör det möjligt att nå de hjälpbehövande över praktiskt taget hela landet.

Sverige är förvisso berett att svara positivt på den appell som FN kommer med – fattas bara annat! Men fler länder behöver ställa upp. När en sådan här appell tidigare gick ut fick man bara ihop 27 % av då begärda 226 miljoner USA-dollar.

Fru talman! Vad på mig och regeringen ankommer skall vi verkligen försöka att verka för att ett brett multilateralt hjälparbete nu kommer till stånd, först med katastrofhjälp och sedan med återuppbyggnad.

Anf. 5 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Statsrådet Alf Svensson kommenterade inte mina synpunkter om behovet av en utvidgning av sanktionerna, vilket det finns möjlighet till

enligt FN:s säkerhetsråds resolution. Min konkreta fråga är: Är den svenska regeringen beredd att agera för en utvidgning av sanktionerna?

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Det är helt klart att det inte har kommit till stånd någon vapenvila. Vi vet att UNITA har spelat ett spel med motparten, med FN. Man har sagt att man är för förhandlingar. Man har t.o.m. ingått ett fredsavtal som man inte fullföljer. Det går inte att lita på vad UNITA säger. Det fordras därför ett mycket starkare tryck.

Svar på frågor

Anf. 6 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag kan hålla med om det Hans Göran Franck säger om att man inte kan lita på UNITA och den besvikelse som har infunnit sig i relationerna till UNITA. Likväl finns det viss ljusning i fredsprocessen genom de samtal som inleds mellan regeringen och UNITA. Låt oss ändå hoppas på att den kan komma att leva vidare. Det är inte helt säkert att nya tilltag just nu när det gäller att isolera UNITA ifrån FN:s sida skulle göra det lättare att fortsätta den processen.

Det är dock inte detsamma som att man skall göra gällande att det för framtiden inte kommer att ske någon utvidgning av sanktionerna. Jag tror att det i nuläget är angeläget att fästa en viss förhoppning vid att dessa samtal ändå har påbörjats.

Anf. 7 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Självfallet skall allt göras för att förmå UNITA att stå fast vid det fredsavtal som en gång är ingånget. Det gäller också att stödja den lagliga regeringen som har fått folkets förtroende i allmänna val. Det är dock ett faktum att det inte går att lita på UNITA.

Det är bara en enda sak som påverkar UNITA – och det är att man utsätts för det internationella samfundets hårda press. Det är omvittnat att sanktionerna – och därmed pressen – hittills har varit otillräckliga. De behöver därför utvidgas.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att FN:s mandat utgår den 15 december i år. Jag tycker att det är angeläget att den svenska regeringen agerar för att säkerhetsrådet redan nu skall besluta om en förlängning av FN-mandatet. Det skulle utgöra ytterligare press.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1993/94:60 om dödsstraffets införande i Peru

Anf. 8 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Bertil Måbrink har frågat mig på vilket sätt den svenska regeringen agerar för att ge uttryck för sitt avståndstagande från dödsstraffets införande i Peru.

Den folkomröstning om en ny konstitution som den 31 oktober ägde rum i Peru resulterade i att en majoritet av de röstande godkände kongressens förslag till ny författning.

Enligt 1979 års peruanska konstitution har dödsstraff endast kunnat utdö-

mas för landsförräderi i händelse av krig mot främmande makt. Enligt den nya författningen kan emellertid tillämpningsområdet för dödsstraff vidgas till att även gälla terroristbrott.

Mot den bakgrunden uppkallades Perus ambassadör i torsdags i förra veckan till Utrikesdepartementet varvid följande framfördes:

”Den svenska regeringen beklagar och ser med allvar på det peruanska beslutet som kan leda till en utvidgning av möjligheterna att utdöma dödsstraff. Alltfler länder väljer att avskaffa dödsstraffet. Det är därför alltid beklagligt när stater i stället utvidgar dess tillämpning. Dödsstraffet är en inhuman straffform som inte bör förekomma för några brott, hur allvarliga dessa än må vara. Sverige har länge verkat för och kommer att fortsätta att verka för ett generellt avskaffande av dödsstraffet världen över.”

Fru talman! Detta ger mig också tillfälle att redogöra för den svenska regeringens allmänna inställning till dödsstraffet.

Dödsstraffets avskaffande är och förblir en mycket viktig fråga för Sverige. Vår syn på dödsstraffet som en inhuman straffform gör att det för oss är självklart att aktivt arbeta i olika internationella fora för att det avskaffas. Vi har konsekvent pekat på dödsstraffets oåterkalleliga karaktär. Det är särskilt allvarligt när dödsstraffet på grund av brister i rättssäkerheten används på ett godtyckligt sätt.

Frågan om att avskaffa dödsstraffet togs upp av Sverige i FN för mer än 30 år sedan. Sverige var sedan aktivt i arbetet med att utarbeta det frivilliga tilläggsprotokollet till FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter om dödsstraffets avskaffande. Sedan dess har vi, senast vid världskonferensen om mänskliga rättigheter, verkat för att höja protokollets betydelse och uppmanat andra stater att tillträda det. Peru har inte anslutit sig till protokollet.

En majoritet av världens länder har fortfarande lagstiftning som tillåter dödsstraff. Att några länder de senaste åren valt att avskaffa dödsstraffet innebär inte att vi kan minska vårt engagemang för att förmå de stater som ännu inte gjort det att avskaffa denna form av straff. Det är självklart beklagligt när en stat i stället väljer att gå i motsatt riktning och utvidgar möjligheterna att utdöma dödsstraff till att omfatta nya brott.

Anf. 9 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Ett land med ett parlament och en regering som anordnar en folkomröstning för eller emot rätten för en regering att släcka ett människoliv befinner sig långt ifrån demokrati och respekt för det mänskliga värdet. Dessutom genomfördes denna folkomröstning i Peru helt på en odemokratisk regims villkor. Terrorn i Peru – den statliga såväl som den som utförs av Sendero Luminoso – är oacceptabel. Det tror jag att vi kan vara överens om. Men terrorn blir inte mindre genom att makthavarna i Peru i sken av legalitet skall avrätta terrorister. Begreppet terrorist definieras dessutom mycket brett av regimen i Peru.

Vi skall också komma ihåg att dödsdomarna skall avkunnas av militären i Peru, som vad jag förstår saknar varje juridisk utbildning och juridisk kunskap. Det betyder alltså att en icke-rättsstat nu skall utöka sin bödelsroll.

Det är först när fattigdomen avskaffats och respekten för varje individs lika värde garanteras som förtryck och terror kan avskaffas. Jag tror att vi kan vara överens om det.

I övrigt är jag överens med rättighetsministerns svar. Jag utgår också ifrån att det inte finns vattentäta skott i regeringen mellan å ena sidan rättighetsministern och å andra sidan den minister som har ansvaret för flykting- och invandrarfrågor. Ibland får man faktiskt det intrycket när man hör flyktingministern uttala sig om tillståndet i Peru och om hur man hanterar peruanska flyktingar i det här landet.

Anf. 10 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tror att Bertil Måbrink och jag är rörande överens. Det finns ingen anledning att ha någon annan uppfattning än den Bertil Måbrink här för till torgs.

Det är mycket, mycket tragiskt att Peru nu sällar sig till de stater som inte visar någon respekt eller värdighet inför människoliv.

Fru talman! Jag vill också gärna stryka under vad Bertil Måbrink sade, nämligen att även om man kan tala om att Sendero Luminoso sedan 1980 bär ett utomordentligt stort ansvar för en kaotisk situation med mycket terror – enligt uppgift har terrorverksamheten krävt över 28 000 liv –, kan det inte försvara att man utvidgar och inför dödsstraff på flera områden. Man borde i stället överge den typen av bestraffning.

Fru talman! Jag kan bara säga att så mycket jag orkar och förmår – vilken verkan det nu hava kan – skall jag i tid och otid i alla de sammanhang då tillfälle ges protestera mot denna form av bestraffning. Dödsstraffet kan aldrig få förekomma i länder och regimer som gör gällande att de vill stå för mänskliga fri- och rättigheter.

Anf. 11 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Det är två parter som står för den hemska terrorn i Peru. Vi får inte glömma det. Ibland glömmar vi bort den statliga terrorn: statens hemliga polis, militären och allt som staten har till sitt förfogande, t.ex. den senaste tekniska vapenutrustningen. Det är enligt min uppfattning två parter som skall fördömas. Det har jag konsekvent gjort hela tiden. Jag tycker att man skall göra det.

Något som också är allvarligt med utvidgningen av dödsstraffet är att Peru går ifrån San José-konventionen om skydd för mänskliga rättigheter. Om man utvidgar dödsstraffet säger man upp hela konventionen. Peru har i och med folkomröstningen och utvidgningen av dödsstraffet frånsagt sig allt ansvar som man har i San José-konventionen. Detta är också oerhört allvarligt. Det innebär att man i Peru kan trappa upp våldet ännu mera och att man kan bryta mot de mänskliga rättigheterna utan att någon kan komma åt det.

Anf. 12 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag är överens med Bertil Måbrink också när det gäller det som tillvitades regimen. Det borde jag kanske ha tagit upp i min första replik. Det som sades är helt riktigt. Nu använder faktiskt president Fujimori det faktum att han har ett korrupt och ineffektivt rättsväsende som argument

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

för att införa det vedervärdiga dödsstraffet. Men, som sagt, det finns ingenting från något håll som rättfärdigar dessa metoder eller tilltag.

Fru talman! Peru tillträdde San José-konventionen den 28 juli 1978 utan att på någon punkt reservera sig. Därför har man inte rätt att göra som man nu gör, dvs. utdöma dödsstraff i utvidgad form. Det finns all anledning att också få det sagt här i kammaren.

Anf. 13 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Jag är överens med rättighetsministern. Jag vill bara säga att Sverige faktiskt har diplomatiska förbindelser med regimen i Peru. Det sker ett visst utbyte.

Det är naturligtvis viktigt att det här arbetet inte bara stannar vid den deklaration som regeringen lämnade till den peruanska ambassadören i förra veckan. Man måste i fortsättningen ständigt hålla tummen i ögat på den här regimen. Det är inte oväsentligt vad Sverige och den svenska regeringen säger i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1993/94:66 om assyrierna i sydöstra Turkiet

Anf. 14 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Berndt Ekholm har frågat mig om regeringen under det senaste året har tagit upp frågan om assyriernas, eller syrianernas, situation och brotten mot de mänskliga rättigheterna i internationella kontakter och överläggningar. Assyrier är beteckningen för en kristen minoritet i Irak som bekänner sig till den nestorianska grenen av kristendomen och som även finns representerad i små grupper i Syrien och Turkiet. Även de syrisk-ortodoxa kristna från samma område, de s.k. syrianerna, kallas ibland assyrier. Berndt Ekholms fråga hänför sig till syrianerna i sydöstra Turkiet.

Fru talman! Liksom kurderna har syrianerna av den turkiska staten utsatts för en stundtals hårdhänt assimileringsspolitik, som dock inte har syftat till religiös omvändelse. Under de senaste årtiondena har gruppen minskat betydligt i antal till följd av en omfattande emigration till Västeuropa. I dag utgör syrianerna i sydöstra Turkiet något tusental av totalt ca 100 000 kristna i landet. De upptrappade striderna mellan den kurdiska PKK-gerillan och turkiska säkerhetsstyrkor har under det senaste året försvårat situationen för befolkningen i sydöstra Turkiet. Därutöver utsätts syrianerna för våld och hot från andra grupper i regionen som vill åt deras landegendomar och som uppmuntras av den stora utflyttningen.

Fru talman! Den svenska inställningen är att alla individer har en självklar rätt att få sina mänskliga rättigheter respekterade, inklusive rätten att utan risk för diskriminering utöva sin religion. Detta gäller självfallet även syrianerna. Det åligger varje stat att skydda sina medborgare och garantera dessa rättigheter. Turkiet hör, som medlem i ESK och Europarådet, hemma bland de europeiska demokratierna, varför vi har särskilt höga förväntningar på detta land. Erfarenheterna från andra europeiska demokratier visar att ökad

respekt för mänskliga rättigheter inte är ett hinder för bekämpning av terrorism utan snarare ett av flera redskap i detta arbete.

Sverige följer noga utvecklingen på de mänskliga rättigheternas område i Turkiet. Ämnet är en återkommande punkt på dagordningen vid våra bilaterala kontakter med Turkiet. Senast togs respekten för mänskliga rättigheter i landet upp vid utrikesminister Margaretha af Ugglas besök i Ankara i oktober, vid vilket syrianernas situation också berördes.

Då Berndt Ekholm, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Viola Furubjelke i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 15 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Alla moderna regeringar i Turkiet har förtryckt och förföljt sina minoriteter, däribland assyrierna. Biståndsministern säger syrianerna. Jag vet att vi menar samma folkgrupp. De som jag har träffat kallar sig själva assyrier. Därför använder jag det ordet.

I sitt svar säger biståndsministern att det i dag finns ett tusental assyrier och att de övriga har emigrerat.

För 20 år sedan fanns det 20 000 kristna assyrier i området. De har förvisso inte emigrerat, utan de har flytt undan förföljelse och trakasserier. De har flytt därför att de inte har haft rätt att utöva sin religion, sin kultur och sitt språk. De assyrier som i dag finns kvar i området ställer inga orimliga krav. De kräver att de skall få utöva sin kristna religion, att barnen skall få undervisning på sitt språk och att de skall få bejaka sin assyriska identitet.

Turkiet ratificerade Europakonventionen mot tortyr den 25 februari 1988 och FN-konventionen mot tortyr i augusti 1988. Turkiet är medlemsland i FN, Europarådet och ESK. Jag anser att europeiska regeringar, däribland den svenska, borde kräva att Turkiet bättre efterlevde dessa konventioners innebörd.

Det har gått nästan exakt ett år sedan Alf Svensson senast förde en frågedebatt här i kammaren om assyriernas situation. Sedan dess har det gått en våg av våld och tortyr över de sydöstra delarna av Turkiet. Det våld som assyrierna utsätts för kommer från såväl PKK-gerillan som regeringsarmén.

Amnesty har kommit med flera rapporter som man vill att människor skall reagera på. Den 4 augusti rapporterade man om sex fall av tortyr, den 17 september om 13 familjer som trakasserades och drevs på flykt. Så sent som den 30 oktober rapporterade Amnesty om att Savme Durmaz och hans son fängslats och torterats och att detta sedan drabbade ytterligare sex personer när de efterfrågade vad som hade hänt.

Anf. 16 TALMANNEN:

Den medgivna taletiden är sedan länge passerad.

Anf. 17 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag kan försäkra Viola Furubjelke att jag inte har försummat något tillfälle att ta upp den här frågan.

Framför allt tog jag upp den i samband med MR-konferensen i Wien i

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

juni. Jag vågar faktiskt säga att jag gjorde det med en rejäl emfas. Jag hoppas att det inte uppfattas pretentiöst.

Jag vet att det finns många syrianer eller assyrier i Sverige som verkligen förväntar sig att vi agerar kraftfullt. De har anförvanter kvar i Turkiet. De har relationer till den här regionen, och de kan vittna om hemskheter.

Den delegation som fanns på plats vid MR-konferensen i Wien fick verkligen veta vad vi anser i den här frågan – låt mig få säga det rent ut. Det svar som ges i sådana här sammanhang – och som repeteras gång på gång – är just att assyrierna eller syrianerna kommer i kläm i och med den terrorverksamhet och de motsättningar som finns. Jag menar, precis som jag sade i mitt frågesvar, att detta icke är acceptabelt. Om man nu vill göra gällande – och det vill man verkligen – att man tillhör den västliga kulturkretsen och demokratierna åligger det nämligen regeringen att den står upp och försvarar sina minoriteter.

Anf. 18 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Det gläder mig att statsrådet tog upp den här frågan vid MR-konferensen i Wien. Men det sista som statsrådet sade i den förra debatten var: "Vi skall fortsätta att agera också för syrianernas situation."

MR-konferensen i Wien var ett sådant tillfälle. Jag undrar nu om statsrådet är beredd att försöka få till stånd en undersökningsdelegation, antingen en parlamentarisk svensk sådan eller en FN-ledd, som sänds till de sydöstra delarna i Turkiet. På det sättet kan delegationen på plats förvissa sig om att man försöker skydda civilbefolkningen, däribland assyrierna.

Anf. 19 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Låt mig få säga att vi från diplomatiska kretsar inte alltid får samma vittnesbörd som vi får från annat håll. Det kan bero på att det inte alltid är så lätt att dokumentera vad man ser om man gör en resa i regionen. Terrorn och eländet sker inte inför öppen ridå, utan på de mest utstuderade vägar och sätt.

Jag har grubblat på om det skulle vara möjligt att sända i väg en delegation och på vad det skulle ge. Jag avvisar inte på något sätt tanken. Om det finns möjlighet att arrangera en sådan och om kontakter har tagits med dem som bedömer läget på ort och ställe skall jag inte utesluta att någon form av delegation till regionen bör kunna ge sig i väg. Det skulle auktorisera vad vi vill inför den turkiska regeringen.

Anf. 20 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Det gläder mig att jag har fått ett så positivt svar. Jag tror, precis som statsrådet, att en delegation kanske inte i första hand är viktig för att hämta hem information – sådan kan vi få från t.ex. MR-organisationer. Men det är viktigt att visa den turkiska regeringen att omvärlden och Sverige bryr sig om assyriernas situation och om situationen för de mänskliga rättigheterna i Turkiet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 21 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Karl-Erik Persson har frågat utrikesministern om det verkligen existerar avtal som, utan att svenska myndigheter kan ingripa, möjliggör för tyska myndigheter att utvisa en svensk medborgare till ett tredje land där den svenska medborgaren riskerar dödsstraff.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Karl-Erik Persson ställer sin fråga mot bakgrund av ett fall där en svensk medborgare anhållits i Tyskland och begärts utlämnad till Turkiet, anklagad för ett mord begånget för 17 år sedan. Enligt Karl-Erik Persson tror den anhållne att orsaken till gripandet hänger samman med hans journalistiska verksamhet vid en turkisk regimkritisk tidning.

En av huvudprinciperna för förhållandet mellan stater är att varje stat är suverän såvitt gäller maktutövning inom dess eget territorium. Annan stat får således inte blanda sig i denna maktutövning, även om den berör det landets medborgare. I grunden krävs därför inget avtal för att en stat skall kunna utlämna en annan stats medborgare till ett tredje land.

På många områden har staternas suveränitet inskränkts genom internationella avtal. I fråga om utlämning gäller bl.a. den europeiska utlämningskonventionen till vilken såväl Tyskland som Sverige och Turkiet har anslutit sig. Konventionen reglerar emellertid i princip endast förhållandet mellan den stat som begär utlämning och den stat begäran riktas till. Varken genom konventionen eller genom andra regler har utomstående stat tilldelats något inflytande över frågan om utlämning.

I den europeiska utlämningskonventionen föreskrivs viss skyldighet för staterna att utlämna personer som anklagas för brott. Denna skyldighet är emellertid omgärdad av ett stort antal förbehåll. Bl.a. föreskrivs i konventionen att utlämning inte skall medges för ett politiskt brott eller om det finns grundad anledning anta att en framställning om utlämning för ett vanligt brott gjorts i avsikt att åtala eller straffa en person på grund av hans ras, religion, medborgarskap eller politiska uppfattning. Det finns också möjlighet enligt konventionen att vägra utlämning om den som begäran avser riskerar dödsstraff och tillräckliga garantier inte lämnas för att ett sådant straff inte kommer att verkställas mot honom.

Tyskland är en rättsstat och jag är övertygad om att tyska myndigheter, liksom vi gör i Sverige, noggrant prövar frågor om utlämning av andra staters medborgare, oavsett det är fråga om utlämning till tredje land eller till hemlandet.

Jag kan slutligen nämna att jag från Utrikesdepartementet har inhämtat att den svenske medborgare som Karl-Erik Persson refererar till i sin fråga numera har frigivits efter det att tyska myndigheter tillställts ett intyg om att svensken tidigare bedömts som flykting i behov av en fristad i Sverige. De närmare skälen för frigivandet känner jag dock inte till.

Anf. 22 KARL-ERIK PERSSON (v):

Fru talman! Jag får tacka justitieministern för svaret. Jag kan glädja justitieministern med att berätta att jag har träffat personen i fråga.

Det besvärliga är den passivitet som jag tycker att regeringen har visat i frågan. Det intyg som skickats till berörda tyska myndigheter har icke kommit från regeringen. Regeringen har icke gjort någonting. Det är på andra vägar man i Tyskland har fått kännedom om förhållandena. De papper som tillsänts den tyska advokat som till slut utsågs har kommit på andra vägar.

Frågan till statsrådet ställdes den 22 oktober och den svenske medborgaren fängslades den 2 oktober. Det tog femton dagar innan han fick kontakt med en svensk advokat. Det tycker jag är bekymmersamt.

Mannen i fråga är fortfarande rädd för att åka till Tyskland därför att han tror att han fortfarande är efterlyst. Hans problem är att han har syskon, släkt och vänner i Tyskland. Det vore därför bra om justitieministern eller någon annan i regeringen tog kontakt med den tyska myndigheten och klarade ut frågan en gång för alla, så att han kan resa fritt som vilken svensk medborgare som helst.

Han betraktar det själv som om han sitter i en typ av landsarrest. Jag håller delvis med honom om det. Det kan som jag ser det inte vara rimligt att svenska medborgare – det kanske finns andra – inte kan resa fritt.

Vem har egentligen det ekonomiska ansvaret när en svensk medborgare får sitta i tyskt fängelse under en hel månads tid utan ersättning? Det är inte lätt att komma tillbaka till Sverige av ekonomiska skäl. Finns det möjlighet för honom att få hjälp av svenska myndigheter att få ersättning från de tyska myndigheterna för frihetsberövandet?

Anf. 23 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag konstaterar helt enkelt att jag inte kan de tyska reglerna. Jag kan därför självfallet inte besvara frågan när jag får den här vid stående bord; det tror jag att Karl-Erik Persson förstår.

Karl-Erik Persson tar upp frågor som närmast har med förhandlingar och diskussioner mellan Sverige och annat land – i detta fall Tyskland – att göra. Jag kan därför förstå att den ursprungliga frågan ställdes till utrikesministern. Det hade varit bra om det var den frågan som också ställdes skriftligen. Den fråga som nu ställdes skriftligen ligger under Justitiedepartementet, och därför besvarade jag den.

Det är UD som har hand om diskussionerna med främmande land, och därför har jag självfallet ingen kunskap när det gäller följdfrågorna.

Anf. 24 KARL-ERIK PERSSON (v):

Fru talman! Jag hoppas att justitieministern kan hjälpa personen i fråga med att komma i kontakt med UD och visa honom vart han skall vända sig för att få den ekonomiska situationen löst. Det har trots allt skett ett frihetsberövande, och jag tycker att han borde få ekonomisk hjälp. Vi brukar hjälpa medborgare som utsatts för otillbörligt gripande här i Sverige. Då borde också denne man få ekonomisk hjälp.

Fru talman! Jag kan som jag sade inte garantera någon ekonomisk hjälp. Däremot kan jag garantera att antingen jag eller mina medarbetare – jag personligen har självklart inte möjlighet alla gånger – ser till att alla som söker kontakt med mig på Justitiedepartementet slussas rätt. Ingen skall behöva känna att de inte får ett svar. Det behövs inte en fråga i riksdagen för att vi på Justitiedepartementet skall vara noga med att människor hamnar på rätt ställe när de kontaktar oss.

Svar på frågor

Anf. 26 KARL-ERIK PERSSON (v):

Fru talman! Det sistnämnda vill jag bemöta, därför att frågan inte hade ställts på detta vis om situationen hade varit annorlunda. Hade jag fått svaret den 22 oktober eller strax därefter, hade frågorna blivit annorlunda, eftersom vederbörande då fortfarande satt i fängelse. Han är nu frisläppt, och då blir frågorna litet annorlunda. Detta hoppas jag att justitieministern har förståelse för.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1993/94:107 om utbildningen av poliser

Anf. 27 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att säkra tillgången på poliser i framtiden.

Som Sten Andersson vet infördes ett nytt budgetsysteem för Polisen den 1 juli 1992. Systemet innebär en långtgående decentralisering av det ekonomiska ansvaret till regional och lokal nivå inom Polisen. Rikspolisstyrelsen bestämmer för varje budgetår länsstyrelsernas medelsramar, och länsstyrelserna bekostar numera själva nyrekryteringen av poliser.

Eftersom länsstyrelserna ansvarar för hur Polisens resurser totalt används inom länet är det också respektive länsstyrelse som beräknar hur många nya poliser det finns behov av och därefter lämnar sin beställning till Rikspolisstyrelsen. Med länsstyrelsernas beställningar som grund fattar sedan Rikspolisstyrelsen beslut om hur många polisaspiranter som skall utbildas under budgetåret.

Under innevarande budgetår beslutade Rikspolisstyrelsen att anta och utbilda ca 300 polisaspiranter vid Polishögskolan. Detta antal grundar sig på de beställningar som länsstyrelserna gjort.

Jag vill erinra om att vi den 1 juli 1990 hade ca 15 300 färdigutbildade poliser i landet. Detta låga antal berodde på en låg rekrytering av poliser under de socialdemokratiska regeringarna på 1980-talet. Enligt Rikspolisstyrelsens beräkningar kommer vi emellertid i mitten av 1995 att ha ca 17 500 poliser.

Jag vill också erinra om att riksdagen i full enighet tidigare har slagit fast att det skall finnas 16 700 poliser i riket. Den polisbrist som uppkom på 1980-talet finns alltså inte längre kvar, och jag hyser i dag ingen oro för att denna brist skall återkomma med en borgerlig regering.

Svar på frågor

Anf. 28 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Fru statsråd! Jag får tacka så mycket för svaret.

För 14 dagar sedan dök besked upp i medierna om att man inte skulle påbörja någon grundutbildning av polisaspiranter under nästa år. Dagen efter vid en debatt med statsrådet här sade hon att någon sådan utbildning inte var planerad. Det är klart att en utbildning som inte är planerad inte heller kan bli inställd. Detta begriper t.o.m. jag.

Men sedan fick jag höra att det i höstas gick ut en förfrågan från Rikspolisstyrelsen till länen, där man frågade om de kunde tänka sig att anta aspiranter till utbildning i januari. Intresset var noll. Man gick då ut för en månad sedan och efterfrågade intresset ytterligare en gång. Då anmälde sig ett 20-tal från Stockholm, 10 från Malmö och 2 från Lund och ytterligare någon från övriga Sverige. Samtidigt fanns det för många poliser i Västmanland, vilket gjorde att man från RPS sida ändå ställde sig frågande inför att starta denna utbildning. I stället försökte man att få dem som var övertaliga att söka sig till de områden där det i dag finns problem.

Fru talman! Jag är litet tveksam till det här systemet, därför att det innebär att Polisen lokalt kan prioritera sina pengar på ett sätt som kanske inte riktigt var avsikten, och det kan vara negativt.

Till sist, fru statsråd, kan vi i dag läsa i tidningarna att BRÅ i går presenterade en rapport som var mycket negativ vad gäller Polisens framtida möjligheter att motverka den accelererande brottsligheten. Jag skulle vilja ha en kort kommentar till den rapporten av statsrådet.

Anf. 29 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först när det gäller risken med Polisens prioriteringar vill jag tydligt markera att det från min sida är ett krav att regionerna vid beställning av polisaspiranter måste visa sina behov av poliser inför framtiden. Det får inte fungera som en budgetregulator. Vill man gå ner i antal, måste man också visa att man kommer att vara övertalig i framtiden.

När det sedan gäller BRÅ:s rapport, eller den av mig begärda framtidsanalysen, pekar man alldeles riktigt på att man om ingenting görs kommer att få problem inom Polisen. Men man pekar också på det som jag försöker att föra fram i alla sammanhang, att det inte är fler poliser som vi i första hand behöver utan återinförande av moral och etik, vilket måste börja när barnen är små.

Anf. 30 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Återinförande av moral och etik är ett budskap som vi i denna kammare har försökt att få ut under det senaste decenniet. Resultatet har väl inte varit direkt övertygande.

För att återgå till mina farhågor kring budgeten, har jag genom åren sett hur t.ex. kommunala tjänstemän när de skall prioritera sin verksamhet högt har prioriterat sådant som inte är så direkt viktigt och lågt prioriterat sådant som är mycket viktigt för att sedan i slutändan få extra pengar. Det är denna situation som jag befarar på sikt kan uppkomma även när det gäller Polisen.

Vad gäller statsrådets svar på frågan om BRÅ måste jag säga att de synpunkter som BRÅ har fört fram, som jag läste om i pressen i morse, var

negativa. Jag hoppas att statsrådet tar dessa på allvar. Om uppgifterna inte har någon förankring i verkligheten kan man faktiskt börja ompröva BRÅ:s ställning och huruvida BRÅ skall beviljas pengar av riksdagen.

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

Anf. 31 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Åter till prioriteringarna i regionerna. Det står mycket klart angivet att det är Rikspolisstyrelsen som beställer utbildning, grundad på behoven ute i regionerna. Rikspolisstyrelsen är skyldig att komma med pekpinne om de framtida behoven inte tillgodoses. Detta är det säkerhetssystem som vi har byggt upp.

Jag har inte räknat BRÅ-rapportens sidor, men tjockleken är minst fem centimeter. Självfallet återger tidningsnotiserna bara vissa delar. Men det är, som jag påpekade, en rapport som visar att vi visst behöver poliser, men att vi i första hand måste agera när barnen är små. Detta är glädjande för min del. Det paket med åtgärder mot ungdomsbrottslingar, som nu snart är färdigt att föreläggas riksdagen, får mycket starkt stöd i rapporten. Det är just den typen av åtgärder som BRÅ:s forskare menar är nödvändiga för att vi skall komma till rätta med den negativa utvecklingen.

Anf. 32 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Mycket kort: Jag hoppas att vi om fem år skall finna att statsrådet hade rätt i sin uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:106 om åsikts- och yttrandefriheten i skolan

Anf. 33 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Ulf Melin har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att värna åsikts- och yttrandefriheten i skolan. Frågan föranleds av uppgifter om att flera skolor har förbjudit elever att spela musik av en viss grupp och t.o.m. skulle ha beslagtagit kassetband.

Yttrande- och informationsfriheten är gentemot myndigheterna garanterad i grundlag. Bestämmelser härom finns såväl i regeringsformen som i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Ingripanden mot ljudupptagningar på grund av dessas innehåll får endast göras med stöd av bestämmelserna i grundlagarna. Av dessa bestämmelser framgår klart att det inte tillkommer någon befattningshavare inom det allmänna skolväsendet att hindra eleverna från att lyssna på viss musik, därför att musiken i något avseende betraktas som förgriplig.

Däremot – och det bör framhållas – medger grundlagarna sådana ordningsföreskrifter som, utan hänsyn till yttrandenas innehåll, reglerar visst sätt att sprida eller ta emot yttranden. Sålunda kan t.ex. eleverna förbjudas att spela musik eller läsa tidningar under lektionstid.

Reglerna är klara. Kunskaperna om dem kan dock tänkas brista ute i skolorna. Jag ser det som viktigt att skolans personal har korrekt information

Svar på frågor

på denna punkt. Som en första åtgärd ämnar jag se till att skolans personal får kännedom om det svar jag här lämnat i kammaren.

Anf. 34 ULF MELIN (m):

Fru talman! Fru statsråd! Skolans viktigaste uppgift är självfallet att förmedla kunskaper och färdigheter och ta till vara varje elevs möjligheter att lära. Men den skall också spegla det demokratiska samhället, och den skall ha en fostrande roll när det gäller normer, värderingar, osv.

Jag tycker att det är viktigt och bra att det finns regler i skolan, t.ex. ordningsregler, regler om hyfs, när och var musik skall spelas osv. Jag blir något bekymrad när skolor och rektorer inte lever upp till ett demokratiskt synsätt när det gäller grundlag, åsiktsfrihet m.m., när de i ett slags nitiskhet säger att en viss musik inte skall spelas. Jag tycker att reglerna i så fall skall vara att musik över huvud taget inte skall spelas. Det är en annan sak om det gäller t.ex. rasistisk musik, men nationalsången och låtar av Thore Skogman kan inte sägas vara speciellt rasistiska.

Detta är bekymmersamt. Det är det också när en rektor säger att nationalsången inte får spelas i skolan. Vad gör man genom detta? Jo, man spelar andra grupper i händerna. Jag är ganska säker på att den här gruppens skivförsäljning ökar för varje gång som rektorer springer ut och förbjuder elever att spela denna musik.

Jag är glad att jag har fått det här svaret. Det är väldigt bra att statsrådet är mycket tydlig i fråga om vilka regler som gäller. Jag är också mycket glad att svaret går ut till skolorna.

Den diskussion som skall föras är naturligtvis vad som är orsaken till att detta händer; man skall inte gå den enkla vägen, som de uppenbarligen gör ute i en del skolor.

Anf. 35 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vi är helt överens i sakfrågan, och det är bra. I det arbete som bedrivs ute på skolorna i kampen mot främlingsfientlighet och rasism låter man ibland ändamålen helga medlen. Det är oerhört centralt att vi från myndigheters och från riksdagens sida bl.a. markerar att de grundläggande lagarna faktiskt gäller och att vi manar till viss varsamhet.

Det handlar ju om att ge eleverna kunskap och insikt om grundläggande demokratiska värderingar. Det hade kanske varit önskvärt att flera i stället hade sett till att eleverna fått tillfälle att analysera de frågeställningar som gör att den här typen av musik vållar så många känslor. Det är viktigt att skolan hanterar de här frågorna, men det bör ske inom de lagar och regler som gäller.

Anf. 36 ULF MELIN (m):

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten speciellt mycket, därför att svaret är väldigt bra och konkret. Frågan är om man på departementsnivå kunde titta litet på de här frågorna, eftersom det tydligen finns en del skolor och rektorer som har svårigheter att hantera dem. De skulle egentligen inte behöva ha dessa problem, men det finns tydligen sådana. Man borde på nå-

got sätt kunna ge råd och vägledning till skolorna när det just gäller att belysa de här frågorna på ett mer adekvat sätt än genom att bara förbjuda.

Jag skulle vara tacksam om man på departementet ville fundera litet på det här eller ge ett uppdrag till Skolverket att undersöka hur det skall hantearas. Om man inte gör det kommer kanske dessa tendenser i samhället i stort när det gäller synen på främlingsfientlighet, rasism osv. att öka i stället.

Anf. 37 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag vill bara understryka att vi naturligtvis skall fundera vidare på de här frågorna. Det centrala är att vi från regeringens sida, bl.a. från Civildepartementet, har skickat ut undervisningsmaterial, som tidningar till elever och handledning till lärare, som på ett bra sätt visar hur man skall arbeta med den här typen av frågor och snarast stödja eleverna i kritisk granskning av media och annat. Vi får anledning att påminna om det materialet när vi nu skall informera om svaret och om de viktiga resonemang som den här frågan har aktualiserat.

Anf. 38 ULF MELIN (m):

Fru talman! Det vore kanske bra att man tillsammans med svaret skickade med en bilaga med en förteckning över den litteratur som nu finns utgiven. Det är väl tyvärr så att allt material som skickas ut inte blir läst överallt. Det vore annars tacksamt om de aktuella rektorerna läste just detta material, så att frågorna kunde tacklas på ett bättre sätt än hittills.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1993/94:117 om kvaliteten på skolans undervisning

Anf. 39 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Lena Hjelm-Wallén har frågat mig vad regeringen ämnar göra för att möjliggöra för kommunerna att anordna undervisning av största möjliga kvalitet.

Den dåvarande socialdemokratiska regeringen lade under sin senaste mandatperiod fram en rad propositioner som i grunden ändrade styrsystemet i den svenska skolan. I enlighet med förslagen i propositionen (1990/91:18) om ansvaret för skolan fattade en enhällig riksdag beslut om en ansvarsfördelning mellan stat och kommun, som innebär att staten styr skolan genom att formulera övergripande mål och riktlinjer, medan kommunerna har det fulla ansvaret för att genomföra verksamheten.

Stegvis har också en reformering av statsbidragen till kommunernas verksamhet genomförts. Reformerna innebär att statsbidrag utgår i form av ett kommunalt utjämningsbidrag, i vilket numera också statsbidraget till skolan ingår.

I de propositioner om nya läroplaner för grundskolan, gymnasieskolan och övriga skolformer som nu ligger på riksdagens bord fullföljs reformeringen av skolans styrsystem. De föreslagna läro- och kursplanerna anger således i kunskapstermer de mål som skolan skall nå. Däremot betonas i pro-

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

Svar på frågor

positionerna att det är skolans huvudmän och de professionella i skolan som skall bestämma om skolans organisation och undervisningens uppläggning samt välja undervisningsmetoder.

Det är således en kommunalpolitisk uppgift att prioritera de ekonomiska resurserna inom den kommunala sektorn och se till att skolan får de resurser som krävs för att fastlagda mål skall kunna uppnås.

I ett läge där det nya styrsystemet fortfarande är under utveckling anser jag att det är regeringens skyldighet att avhålla sig från att gå ut med nya detaljregleringar eller ge pekpinningar om hur skolhuvudmännen skall organisera sin verksamhet. Däremot kommer jag självfallet som skolminister att noggrant följa skolans resultat.

Jag vill här erinra om att Skolverket har som en av sina huvuduppgifter att följa skolans verksamhet, både vad gäller resultat och resursfördelning. I samband med den nyligen avlämnade anslagsframställningen för budgetåret 1994/95 har Skolverket t.ex. lämnat en redogörelse för skolans resultat, kallad Bilden av skolan 1993. Härutöver publicerar Skolverket regelbundet jämförelsetal för skolan. Denna regelbundna rapportering utgör en grund för regeringens förslag i utbildningspolitiska frågor.

Regeringen kommer att inför riksdagen redogöra för Skolverkets resultatredovisning och våra förslag med anledning av denna, bl.a. i samband med 1994 års budgetproposition och i förslaget till nationell utvecklingsplan för skolan.

Anf. 40 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Tack för svaret.

I de allra flesta skolor är verkligheten den att lärartätheten minskar och klasstorleken ökar. På det sättet blir undervisningen tråkigare och tar ett steg tillbaka, som man säger. Det blir mer av katederundervisning och mindre av studiebesök, grupparbeten osv. Elevvården försämras, och barn med särskilda behov får mindre stöd.

Detta sker inte därför att kommunalpolitikerna vill skolan illa. Tvärtom, menar jag. De flesta kommunalpolitiker är väldigt stolta över sin skola och önskar verkligen en god skolutveckling. Men de är i dag mycket klämda ekonomiskt. Vi i riksdagen måste ta ett ansvar för det, inte genom att komma med pekpinningar och detaljstyrning, men väl genom att ta ett ekonomiskt ansvar.

Många hävdar att botten är nådd. Det går inte att spara på ytterligare någonting nu. Det var mot denna bakgrund jag ställde frågan, men också mot bakgrund av att Beatrice Ask representerar ett parti som hade mindre klasser som slagord under 70- och 80-talen. Då var det lösningen på alla skolans problem, men i dag får vi inte höra någonting om det. I dag ser i stället skolministern lugnt på försämringarna som sker och de allt större klasserna.

Det var kanske också ganska typiskt att man i dag inte kunde höra någonting om Europas bästa skola. Jag förstår att man har stoppat undan det slagordet, därför att det inte passar in på den verklighet som skolan lever med i dag. Jag vill fråga Beatrice Ask om hon inte på något sätt bekymrar sig för den utveckling som sker med försämrad kvalitet och med att allt fler elever har större svårigheter att få den skolgång som de borde ha rätt till.

Anf. 41 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag och regeringen är mycket bekymrad över de ekonomiska problem som Sverige har. Som skolminister är jag också noggrann med att följa det som sker med skolorna i de kommuner som har mycket stora ekonomiska svårigheter.

Det underlag som jag har att arbeta utifrån, är den typ av rapportering och utvärderingar som bl.a. Skolverket gör och de kontakter som jag själv tar. Angående klasstorlek – som ingick i den här frågan – har det skett en förändring. Förändringen är visserligen liten, men det är entydigt att klasserna har blivit något större. Som ett brev på posten får jag då frågan om jag – som tillhör ett parti som talade om mindre klasser – inte är bekymrad. Jo, vi är självfallet bekymrade. Samtidigt kan jag gärna erkänna att vi har kommit till insikt om att det sker ett utvecklingsarbete, som ibland medför att andra arbetsformer leder till förändrade grupper i skolan. Som Lena Hjelm-Wallén delvis påpekade är det så, att vi gärna skulle vilja se mer av utvecklingsarbete ute i kommunerna, men det är nog tyvärr svårt.

Däremot delar jag inte den uppfattning som Lena Hjelm-Wallén gör sig till tolk för, dvs. att allt är elände i skolan. Tvärtom konstaterar man i den utvärdering som har gjorts att åtminstone de barn som har mycket särskilda behov fortfarande får stöd, att kommunerna prioriterar skolan, att man försöker att utveckla verksamheten. Jag tycker att man också skall framhålla dessa motbilder. Självfallet måste regeringen och riksdagen ta sitt ansvar. Däremot är jag något förundrad över att Socialdemokraterna helt plötsligt har sett det möjligt – om jag har förstått det hela rätt – att ge betydligt större bidrag till kommunerna för skolverksamhet. Jag vet inte om jag noterade detta i den ekonomisk-politiska motion som partiet avgav i går, men det är möjligt att jag har missat det.

Vi har inte resurser, och vi har icke för avsikt att ändra formen för statsbidrag som nyligen har införts.

Anf. 42 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag sade definitivt inte att allt är elände i skolan. Beroende på professionalitet, på mycket idealitet och entusiasm fungerar det ändå bra på de flesta ställen. Men det sker en försämring, och den försämringen måste vi ta ett ansvar för. Vi kan inte bara säga att det är en kommunalpolitisk uppgift. Ytterst är det staten, riksdagen och regeringen – i synnerhet är det så nu – som beslutar om ramarna för kommunerna. I det rådande läget måste vi hjälpa kommunerna. Vi från den socialdemokratiska oppositionen har varit mer generösa mot kommunerna både nu och tidigare. I vår ekonomisk-politiska motion säger vi nu: Låt folk få vara kvar vid sina jobb. Låt inte uppsägningarna av de 28 000, som just nu står inför att mista sina jobb, gå i verkställighet.

Anf. 43 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vi diskuterar nu skolan. Jag är fortfarande intresserad av att veta hur det är tänkt att man skall hjälpa skolan med dessa medel. Man kan ju inte försäkra sig om att skolan får del av pengarna, även om kommunerna får viss hjälp i och med det förslag som Socialdemokraterna har presenterat.

Jag vill ändå gå tillbaka till den fråga som ursprungligen ställdes och som handlar om arbetsformer och organisation i skolan. Jag vill påstå att vi i dag inte har ett sådant underlag att vi entydigt kan veta att allt bara blir sämre. En sak som är oerhört central är att Skolverket i sin fördjupade anslagsframställan och i bilden av skolan konstaterar att ansvarsfördelningen är ny och att statsbidragsreglerna är nya. Det har gått för kort tid för att man riktigt skall veta hur systemet fungerar och hur väl man klarar att göra riktiga prioriteringar. Under den kommande treårsperioden har Skolverket emellertid för avsikt att mycket noggrant följa utvecklingen. Först därefter kommer vi att ha ett underlag för eventuella ställningstaganden när det gäller bidragssystem och annat.

Anf. 44 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är bra att Moderaterna har nyanserat sin bild av det som är bra för skolan. Förut var mindre klasser ett slagord som skulle lösa alla problem. Det finns också annat som måste vägas in. Det sker i alla fall en utveckling i det moderata tänkandet, vilket jag välkomnar. Men jag är inte med så långt att vi stillatigande skall acceptera att det blir flera elever per undervisningsgrupp, alltså större klasser och mindre lärartäthet. Det vill jag inte försvara, eftersom större klasser innebär en försämring. Man måste klart säga ifrån att det är en försämring. Skolministern verkar vara alldeles för bekymmersfri i förhållande till detta. Det är en slående kontrast mot hur verkligheten ser ut.

Anf. 45 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag är inte bekymmersfri, men jag konstaterar att tillgänglig statistik är väldigt vag i sin beskrivning av vad som faktiskt sker. Det råder också mycket stora variationer runt om i landet. Det finns fortfarande mycket små elevgrupper, och det finns stora bekymmer framför allt i en del storstäder. Därför är det svårt att vara så generaliserande som frågeställaren önskar att man kunde vara. Bilderna är litet olika. Man måste gå in och se vad som sker lokalt, hur arbetsformen har utvecklats och i vilken utsträckning detta är förklaringen till bakgrunden.

Jag tror att det fortfarande har sina poänger med mindre klasser. Den stora gruppen elever, mellangruppen, som normalt inte behöver extra stöd och hjälp mår naturligtvis bättre i en klass som har något färre elever. Detta är fortfarande en sanning, som man skall våga säga också i dessa tider. Just nu är jag inte våldsamt bekymrad över situationen, men jag följer den noga.

Anf. 46 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tycker att skolministern skall vara bekymrad över situationen. Situationen är ju naturligtvis inte generellt dålig – det har jag inte heller påstått – men det sker en försämring praktiskt taget överallt. Det är inte därför att någon i kommunerna eller skolan vill ha det så, utan därför att det finns för litet resurser. Dessutom vågar man i dag inte prioritera resurserna lika mycket efter behov som man gjorde tidigare, beroende på signaler som bl.a. skolministern sänder om skolpeng, genomsnittsresurs o.d. Det sker en

försämring i dag i skolverksamheten, framför allt för dem som behöver den största hjälpen och det största stödet.

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Anf. 47 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Den viktigaste signal som jag försöker att skicka ut till kommunerna, som ansvarar för skolverksamheten, är att skolan skall prioriteras. Jag försöker att argumentera för att de mål och de ambitioner som vi har lagt fast för den allmänna grundskolan, gymnasiet och vuxenundervisningen är riktiga. Däremot undviker jag pekpinna eller snabba slutsatser baserade på vag statistik. Men jag kan försäkra Lena Hjelm-Wallén att den dag som jag har ett konkret underlag som stärker uppfattningen att det sker allvarliga försämringar kommer jag att höja rösten och gå in i mer detaljerade resonemang om vad som måste göras.

Anf. 48 TALMANNEN:

Jag medger ytterligare var sin replik.

Anf. 49 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Man kan fundera kring moralen när det gäller ett parti som tidigare så starkt har argumenterat för mindre klasser. Nu när klasserna blir större, då tar man inte signalerna på allvar. Man skall vänta och se. Jag tycker att det är politik när den är som sämst, att man gör den typen av ställningstaganden. Det är moraliskt förkastligt att skifta så mellan ställningstagandena.

Anf. 50 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! I så fall är riksdagen ännu värre ute än skolministern. Tidigare var statsbidragssystemet inriktat på att det i vissa stadier helst skulle vara 25 elever medan det i andra stadier skulle vara 30 elever, dvs. ett system med delningstal. Det var inte så konstigt att mycket fokuserades på klassernas storlek. Numera har man en annan ansvarsfördelning, och det finns kanske större kunskap om pedagogik. Det är klart att även det parti som jag tillhör följer med i den utvecklingen, och det är väl snarare någonting positivt. Men jag tror fortfarande att relativt små undervisningsgrupper är en pedagogisk fördel. Att debatten ändras beror kanske delvis på att det sker förändringar, vilket det har gjort bl.a. genom riksdagsbeslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1993/94:121 om företagartutbildning på gymnasial nivå

Anf. 51 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Rose-Marie Frebran har frågat mig om jag är beredd att verka för inrättandet av företagartutbildningar och företagargymnasier som kan förbereda ungdomar för att verka inom små företag och som egna företagare.

Våren 1991 fattade riksdagen beslut om en reformering av gymnasieskolan. Genom beslut våren 1992 utvecklades reformen på vissa punkter. Förändringarna inom gymnasieskolan innebär bl.a. att den nya gymnasieskolan är uppbyggd kring nationella program. Inom alla nationella program finns en minsta garanterad undervisningstid för individuellt val och lokalt tillägg. Vidare ges kommunerna bl.a. rätt att utforma lokala grenar, lokala kurser och specialutformade program. I regeringens förslag om en ny läroplan och ett nytt betygssystem för gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och särsvux utvecklas detta ytterligare.

Den reformerade gymnasieskolan, som nu håller på att införas, ger betydligt större utrymme för flexibla lösningar än den gamla gymnasieskolans linje- och specialkursstruktur både när det gäller organisation och för att tillgodose enskilda elevers utbildningsönskemål. Strukturen med program, grenar och valbara kurser och med ett timplanelagt utrymme för individuella val innebär betydligt större möjligheter än tidigare för gymnasieeleverna att anpassa sin utbildning efter egna önskemål. Det finns också ett tilltagande intresse från kommunerna att profilera sitt utbildningsutbud inom olika områden.

Utvecklingen inom både arbetsliv och högre utbildning förutsätter ett väl utvecklat samarbete mellan gymnasieskolan och gymnasieskolans avnämare. Detta kan och måste få ske i olika former. En kursutformad gymnasieskola ger goda möjligheter att successivt och i takt med förändrade behov förnya utbildningens innehåll.

Jag är övertygad om att den nya gymnasieskolan ger allt önskvärt utrymme för att anordna den typ av utbildning som frågeställaren efterlyser. Samtidigt ställer jag mig något frågande till om det är i gymnasieskolan som särskilda företagartutbildningar bör inrättas. Behovet av ökad företagsamhet är stort och gäller alla områden. Att företagsekonomi kan väljas som tillval på program där det inte ingår är därför viktigt, men i övrigt torde någon form av påbyggnadsutbildning för dem som skaffat sig en god kompetens från något av programmen alternativt genom egen yrkeserfarenhet vara att föredra.

Anf. 52 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Bakgrunden till frågan är min övertygelse om den nyckelroll som de små och medelstora företagen spelar för att klara vår välfärd. Jag anser därför att det är viktigt att vi ger ungdomar en utbildning som ger dem teoretiska och praktiska kunskaper för att kunna verka i småföretag och som egna företagare. Jag ser det som en brist att inte något av gymnasiets nationella program eller någon av de nationellt fastställda grenarna täcker detta behov. Inget specialgymnasium med rikshintag och, vad jag vet, ingen friskola har utbildning med företagarinriktning. Verksamhet av detta slag finns, såvitt jag vet, endast som projekt såsom Ung företagsamhet, inom gymnasiets ekonomiska program. De mer yrkesinriktade utbildningarna förbereder eleverna på att söka arbete, att bli anställda, att vända sig mot arbetsgivare. Det pratas litet om vad man kan starta själv.

Behovet av företagartutbildning på gymnasial nivå understryks också av en

undersökning som Utbildningsdepartementet har tagit fram, som visar att de mindre företagen är ovilliga att premiera akademiska studier.

Jag uppfattar statsrådets svar på min fråga som alltför tamt. Samtidigt väcker det flera frågor hos mig. Jag hoppas att dessa frågetecken skall rätas ut. Min första fråga är: Vad inrymmer uttrycket gymnasieskolans avnämare?

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

Anf. 53 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vi kan vara överens om behovet av att utveckla små och medelstora företag i landet. Det är där de nya jobben skall finnas. Samtidigt är det väsentligt att konstatera att det är nödvändigt att höja kompetensnivån i svenskt näringsliv över huvud taget. Det har vi också gjort från regeringens sida. Det är riktigt, som en rapport har visat, att intresset hos många företag för att ta till sig människor med akademisk utbildning är för lågt. Slutsatsen av det är inte att vi inte skall sträva efter att nå dit, tvärtom. Skall vi konkurrera på den internationella marknaden är det nödvändigt.

Jag tycker inte att mitt svar är tamt, av den enkla anledningen att jag menar att det i målen för flera av de nationella programmen finns en förändring i förhållande till vad som gällde tidigare. I målen för hantverksprogrammet, där ju många blivande egenföretagare finns, står det bl.a. att man efter att ha gått utbildningen skall kunna orientera sig i företagsekonomi, marknadsföring och lagstiftning som gäller småföretag. Av målen för andra yrkesinriktade program framgår att man skall förstå grundläggande ekonomiska principer och begrepp i företagets ekonomi. Det är möjligt att detta är för litet. Men om man under gymnasietiden, från 16 till 18 års ålder, skall kunna skaffa sig kompetens inom ett yrkesområde eller förbereda sig för universitet osv., blir det inte så mycket tid över. Det var därför jag ställde frågan om det inte snarast är så att vi skulle försöka ta oss an de behov som Rose-Marie Frebran har tagit fram i sin fråga, i form av påbyggnadsutbildningar efter åtminstone en vanlig gymnasieutbildning.

Anf. 54 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Jag går igenom svaret systematiskt, och min fråga kvarstår: Vad lägger statsrådet in i uttrycket gymnasieskolans avnämare? Detta med påbyggnadsutbildning nämns först i slutet av svaret. Jag återkommer alltså till det.

Det talas också i svaret om att det finns goda möjligheter att successivt och i takt med förändrade behov förnya utbildningens innehåll. Min andra fråga till statsrådet är: Vad anser statsrådet behovet av förnyelse i gymnasieskolan vara, mot bakgrund av de förändrade behov som vi alltmer har kommit till insikt om? Det gäller det enorma behov vi har i Sverige av nyföretagande. Medför det inte något behov av förändring av utbildningens innehåll?

Anf. 55 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Den första frågan var vad begreppet gymnasieskolans avnämare inrymmer. Det handlar om universitet, högskolor och arbetsmarknad. Begreppet är en sammanfattning. Anledningen till att jag formulerar svaret så är att man skall ha klart för sig att riksdagens beslut om den nya gymnasieskolan aldrig har inneburit att gymnasieskolan erbjuder någon slutlig utbild-

ning. Den är en grund att bygga vidare på. Det förutsätts nästan alltid att man skall läsa vidare vid universitet eller högskola, alternativt få viss förstärkning av sina kunskaper ute i arbetslivet. Det är få som direkt efter gymnasieskolan är färdiga att ge sig ut och skapa nya jobb som egna företagare.

Rose-Marie Frebran frågar vilka slutsatser jag drar om behovet av förändringar. Eftersom vi nyligen har reformerat gymnasieskolan har jag inte så mycket att komma med där. Vi har dock lagt fram nya förslag om läroplaner. En av de stora utmaningarna framöver handlar om att ändra arbetsformerna i grundskola och gymnasium så att eleverna blir bättre på problemlösning och mer kreativa. Här har vi i dag uppenbara brister. Det är ett av skälen till att företagsamhet inte är vad de flesta tänker på när de funderar över sin framtid.

Anf. 56 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Svaren på dessa konkreta frågor är inte så tydliga. Jag måste ändå gå vidare. Statsrådet säger att allt önskvärt utrymme för denna typ av utbildning finns i den nya gymnasieskolan. Mycket som har sagts tidigare i svaret om de nya möjligheterna att välja individuellt och för kommunerna att utveckla egna program osv. är bra. Jag anser dock att vi har ett enormt behov, som vi måste ta ansvar för nationellt. Är det verkligen så att man utifrån sitt ansvar för riket bara kan skapa ett utrymme för utveckling? Måste man inte göra något mera än att ge utrymme för en utveckling? Måste man inte också leda utvecklingen? Måste man inte också med engagemang och entusiasm tala för att man vill se en viss utveckling och att den nya friheten skall användas till det? På den punkten tycker jag att svaret är lamt. Jag får återkomma i nästa inlägg.

Anf. 57 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tycker att den nya gymnasieskolan ger stort utrymme, och det är väsentligt att det finns. Om man i Företagarnas riksorganisation vill starta en fristående gymnasieskola kan man i princip ansöka om det i morgon, och jag tror att man har goda förutsättningar att klara det.

Om en kommun, tillsammans med det näringsliv som man lokalt har, vill ordna en specialinriktad utbildning, är det också möjligt. Alla lösningar finns, som kan rymmas inom detta, och det är bra.

Rose-Marie Frebran säger att man inte bara skall skapa ett utrymme utan leda en utveckling. Det är väl riktigt. Men i riksdagen kan vi ju inte organisera varenda utbildning som kan komma att behövas.

I den proposition som regeringen lagt fram när det gäller utbildning, pekas det just på nödvändigheten av kompetensförstärkning och det väsentliga att eleverna på olika nivåer får de kunskaper som krävs så att de blir mer "subjekt" i verksamheten, dvs. att eleverna blir mer kreativa och tar fler egna initiativ. Det är oerhört väsentligt för att ha en grund att stå på.

Det är möjligt att det här verkar lamt, men jag tror att det är den enda vägen att gå för att åstadkomma en positiv förändring.

Anf. 58 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Med det här förhållningssättet att skapa utrymme gör man sig beroende av stora entusiaster, av eldsjälar, såsom rektor Birger Rosén, som

man nyligen kunde läsa om i Dagens industri, som arbetar på Kortedalagymnasiet i Göteborg. Birger Rosén har vänt utvecklingen i skolan, från en nedläggningshotad till en mycket attraktiv skola. Nästa projekt som står på dagordningen där är en företagarbildning – det finns mycket att berätta om det här projektet.

Den här typen av eldsjälarna är fantastiska, och de är bra för de orter där de finns. Men de finns kanske på tio orter i landet. Skall vi nöja oss med det, eller skall det centralt ses till att sådan här verksamhet uppmuntras på ett mer övertygande sätt, än vad skolministern gör? Skolministern verkar t.o.m. i slutet av svaret ta ställning till att det inte behövs en företagarbildning, utan att det behövs en påbyggnadsutbildning i stället. Det är ett antingen-eller-resonemang som statsrådet för, vilket jag beklagar väldigt mycket, i stället för ett resonemang som visar på en befruktande både-och-attityd.

Anf. 59 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är möjligt att jag har svårigheter med att uttrycka mig och därför inte uppfattas som tillräckligt engagerad när det gäller företagsamhet. Det är i så fall en brist som jag får fundera mycket över, eftersom det parti som jag arbetar för alltid har arbetat för företagsamhet.

När jag funderar över var utbildningar skall ligga, vilket en skolminister skall göra – och det gör jag i mitt svar – ställer jag mig något tvivlande till om de tre år som gymnasieskolan har till sitt förfogande skall användas till bra företagarbildningar som vi i riksdagen, eller från något annat politiskt håll, skall organisera.

De tre åren i gymnasieskolan räcker knappt till för att en blivande frisör skall få den teoretiska kompetens och färdighet som behövs för att utöva yrket. Därtill krävs att vederbörande skall studera företagsekonomi, m.m. Men att få dem till fullfjädrade företagare vid 18 års ålder, tror jag är mycket svårt. De politiskt centralstyrda insatser som har gjorts för att styra företagsamhet har sällan varit bra. Därför finns det anledning att säga att det kanske är bättre att ordna denna utbildning i form av påbyggnadsutbildning. Det här är inte ett antingen-eller-resonemang utan snarare ett konstaterande och ett sätt att föra ett resonemang framåt.

Anf. 60 TALMANNEN:

Jag medger ytterligare var sin replik.

Anf. 61 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Återigen uppfattar jag ganska många reservationer i stället för en positiv inställning till det som kan göras på det här området. Även om jag inte hade vågat vara så optimistisk att jag trott på ett svar med konkreta åtgärder som statsrådet var beredd att vidta, hade jag ändå väntat mig en mer positiv inställning och mer av engagemang för dessa frågor; detta i ett läge där vi har ett enormt stort behov av nyföretagande, eftersom hundratusentals jobb försvunnit i Sverige under några år.

Vi har alltså ett enormt behov av arbetstillfällen, och det finns exempel på hur ungdomar, från exempelvis de projekt som finns på gymnasieskolan, kan gå in i verksamheter och skapa företag. En del ungdomar går vidare på ett

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

mycket fint sätt. Att inte visa större engagemang för detta, tycker jag är synd.

Vem skall vara huvudman för en påbyggnadsutbildning och hur skall den finansieras?

Anf. 62 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är inga enkla frågor som följer en enkel fråga. Om vi skall lägga fram ett åtgärdsprogram vad gäller påbyggnadsutbildningar, kräver det något mer förarbete än vad jag nu har med mig i talarstolen.

Men utgångspunkten för de utbildningar som skall erhållas måste ju vara ett lokalt engagemang. Jag säger inte det därför att jag inte tycker att ett centralt engagemang skall finnas, utan därför att det förutsätter inte bara eldsjälur utan många andra som arbetar konkret med frågorna.

Naturligtvis är det litet märkligt att bli kritiserad för att engagera sig för litet i detta. Just debatten från andra håll när det gäller skolan visar att man tycker att den här regeringen har gjort för mycket för att knyta skolan närmare företagsamheten och det som sker ute på arbetsmarknaden och i näringslivet. Regeringen har vidtagit en rad insatser i form av att öppna för friskolor, att göra det möjligt med entreprenadlösningar och att öppna för en ny modern lärlingsutbildning där företagen står för den praktiska delen och skolan för de mer teoretiska inslagen. Vi går vidare på den vägen.

Jag har litet svårt att hantera den här kritiken, det vill jag gärna säga. Att man genom att öppna för möjligheter inte visar engagemang har jag svårt att ta till mig. Men jag skall gå hem och fundera över detta på min kammare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 15.26 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.45 då näringsminister Per Westerberg skulle infinna sig i kammaren för att lämna svar på frågorna 98, 105, 99 och 101.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.45.

11 § Svar på frågorna 1993/94:98 och 105 om Volvo–Renault-affären

Anf. 63 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Rune Thorén har frågat mig om jag är beredd att inför riksdagen och därmed svenska folket redovisa regeringens syn på den föreslagna fusionen mellan Renault och Volvo. Rolf Nilsson har frågat mig vad regeringen gör för att tillvarata svenska intressen i Volvo–Renault-affären. Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Riksdagen har tidigare avskaffat kontrollen av utländska företagsförvärv. Regeringen har därför ingen formell möjlighet att eventuellt hindra ett samgående mellan Volvo och Renault. Regeringen anser att det inte är önskvärt att sätta upp nya hinder för utländska företag. Jag är övertygad om att Sverige har allt att vinna på utländska etableringar i Sverige.

Det är nödvändigt att svenska företag deltar i olika former av internationella samarbeten och allianser. Detta gäller inte minst bilindustrin. Det finns en rågång mellan företagets och regeringens uppgift i dessa strukturförändringar. Regeringen kan inte sätta sig i ägarnas ställe, utan det är, som i det här aktuella fallet, Volvos aktieägares ansvar att bedöma om affären och dess uppläggning är gynnsam för Volvos utveckling.

Regeringen tillvaratar svenska intressen bäst genom att se till att Sveriges internationella konkurrenskraft är så stark att så mycket som möjligt av forskning, utveckling och tillverkning bedrivs här. Det sker genom att det skapas ett gynnsamt skatteklimat, ett bra kostnadsläge, en smidig byråkrati, en väl fungerande industrirelevant forskning och kompetent arbetskraft.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att den svenska regeringen fått riksdagens mandat att genomföra en privatisering av statligt ägda företag. Denna process pågår just nu. Motivet är självklart övertygelsen om att de aktuella bolagen kan utvecklas ännu mer i enskild ägo. Detta gynnar både näringslivet och samhället i övrigt.

Det faktum att den franska regeringen delar denna grundsyn hälsar vi med tillfredsställelse.

Anf. 64 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret, även om det kanske inte var riktigt så innehållsrikt som jag hade förväntat mig. Men jag förstår att näringsministern med de regler som råder är förhindrad att ge några mer direkta egna synpunkter och värderingar på affären.

Det har förflutit ungefär 14 dagar sedan jag ställde min fråga. Inte beroende på att jag har ställt frågan, men beroende på utvecklingen under den tid som har gått häremellan och dessutom på att Volvo har uppskjutit sin bolagsstämma har vi via massmedierna fått oss till livs att den franska regeringen har gått ut och sagt vissa saker, liksom det franska bilföretaget. Det gör att den oro som jag har redovisat i min fråga och den oro som framför allt medierna har redovisat kanske så småningom kan visa sig – hoppas jag – inte vara helt befogad, utan affären kan ta en annan vändning.

Jag vill likna detta vid EG-förhandlingarna. Jag tror att det är mycket viktigt att inte allt sker på en gång, utan att man ifrågasätter och tar upp sådana här diskussioner. Jag tror aldrig att vare sig den franska regeringen eller bilföretaget hade gått ut med uttalanden om inte ifrågasättandet hade varit så starkt från jag vill nästan säga en majoritet av svenska folket i den här affären.

Såväl jag som Centern är för en samverkan. Det gäller även den som varit tidigare. Jag delar helt de värderingar som kommer fram i slutet av näringsministerns svar när det gäller vad som egentligen är statens uppgift för att få ett bra näringsliv i vårt land.

Anf. 65 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag vill också tacka Per Westerberg för svaret. Jag är besviken på innehållet. Det är så allmänt. Jag är överens med Per Westerberg om i stort sett allt det som står här, utom att en privatisering av svenska företag är en bra väg för att få fart på det svenska näringslivet.

Detta handlar egentligen om den samhällsekonomiska eller politiska sidan av affären. Att stärka Sveriges konkurrenskraft är generellt ett bra sätt att tillvarata svenska intressen. Men när det är så här stora affärer är varje affär unik och måste bedömas för sig. Då måste man ta hänsyn till t.ex. olika politiska traditioner när det gäller frihandel, protektionism, statlig intervention i politiken osv.

Här är det uppenbarligen så att den franska staten agerar mer protektionistiskt både som ägare och när det gäller att värna om de privata företagen än vad som är regel i Sverige. Det måste vara den svenska regeringens uppgift att möta sådant och så långt möjligt skaffa garantier för att den här affären får gynnsamma konsekvenser för det svenska näringslivet och det svenska samhället vare sig den genomförs eller ej.

Det gäller t.ex. de svenska underleverantörernas situation och de infrastruktursatsningar som har gjorts runt om i landet, främst i Göteborgsregionen. Det gäller också den tekniska forskningen och utvecklingen och den svenska verkstadsindustrins utveckling. Här har regeringen hittills varit alldeles för passiv och tystlåten.

Anf. 66 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! I detta sammanhang kan en svensk regering biträda med att försöka skapa klarhet i den politiska beslutsprocessen. Det har också gjorts vissa klarläggande från fransk sida, och jag tror att det kommer att göras ytterligare klarlägganden. Det skall vara ett strikt kommersiellt beslutsfattande i franska statsägda företag som privatiseras i framtiden. Man är mycket beslutsam när det gäller att genomföra sitt privatiseringsprogram. Därmed markerar man det kommersiella i affären.

Om man vill ta upp andra motiv för den här affären, t.ex. samhällsekonomiska, är det inte alldeles lätt att säga vad det skulle kunna vara. Det är egentligen frågan om en värdering: Är den här affären bra för Volvos framtid, produktion och utveckling? En svensk regering skall aldrig sätta sig i styrelsens eller ägarnas ställe och försöka ta över deras beslutsfattande. Det har de störst förutsättningar för att göra på ett bra sätt själva.

Om en svensk regering skulle ta över beslutsfattandet tar den i praktiken på sig ansvaret för Volvos framtid i stället för ägarna och styrelsen. Det tycker vi är alldeles orimligt.

När det gäller andra samhällsekonomiska intressen är det enda som hittills framförts i debatten att vi skulle lägga extra krav på Volvo för att få genomföra den här affären. Det har bl.a. nämnts plastfabriker i Piteå, men jag tror knappast att det är riktigt seriöst. I så fall vill man sätta käppar i hjulet.

Vi skall se till att Sveriges nationella konkurrenskraft är stark, att vi har bra industrirelevant forskning och bra kommunikationer. Sedan skall vi självfallet hjälpa till med ett förtydligande när det gäller strikt kommersiellt

beslutsfattande i framtida företagsgrupper, men besluten måste fattas av ägare och styrelse.

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Anf. 67 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Låt mig fråga Per Westerberg en sak direkt. Sist i svaret står det: "Det faktum att den franska regeringen delar denna grundsyn hälsar vi med tillfredsställelse." Det gäller alltså privatiseringen. Tolkar näringsministern den franska regeringen så att han mer eller mindre kan garantera – jag vet inte om jag törs använda ett så starkt uttryck – att det kommer att ske en sådan?

Oron har varit stor för att det skall visa sig att det inte blir en privatisering efter det att man gjort denna fusion. Det har en mycket stor betydelse att så sker. Kan jag tolka näringsministern så att det i stort sett är garanterat att så kommer att ske?

Anf. 68 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Detta är inte en riktigt lämplig form för att diskutera den här frågan, t.ex. detta med samhällsekonomin, men det är en väg som vi har valt. Jag har försökt att få till stånd en offentlig utfrågning om de samhällsekonomiska och näringspolitiska frågorna i näringsutskottets regi. Tyvärr har vi inte fått något stöd för det. Jag tror att detta är det enda land i världen där en sådan här affär skulle kunna genomföras utan att den diskuteras utförligt och genomgripande i parlamentet.

Jag tycker inte att regeringen skall lägga sig i affären. Låt oss ta exemplet med bildandet av ABB, eller Böhler-Uddeholm som tas upp i en annan fråga. Vi har en del erfarenheter från dessa.

När det gäller ABB satte man, visserligen med stöd av annan lagstiftning, upp förpliktelser för ASEA att ha forskning och utveckling kvar. Den typen av påtryckningar och diskussioner borde föras även här.

Anf. 69 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Låt mig först ta upp privatiseringen. Det finns mycket klara uttalanden från den franska regeringen, inte minst från min motpart, industriministern i Frankrike, att han har en mycket stark vilja att privatisera. Privatiseringen är planlagd till början av andra halvåret 1994. Men han kan inte, lika litet som jag i mitt privatiseringsprogram, garantera att kapitalmarknaden är stark nog då. Det kan även inträffa andra saker som innebär tidsförskjutningar. Jag tycker att man i Frankrike försöker att göra så långtgående preciseringar som det fysiskt är möjligt.

Låt mig sedan gå över till de samhällsekonomiska konsekvenserna av den här affären. Vad är det egentligen man skulle kunna belysa i sak? Är det några ytterligare krav för att få genomföra affären? Jag tror egentligen inte att det är frågan om detta. Det är mycket svårt att hitta en typ av analys som aktivt kan bidra med något. Det gjordes ingenting när det gällde Avesta Sheffield. Det var en framgångsrik sammanslagning. Det gäller också Saab-General Motors. Vi har sett vad den här typen av papper egentligen verkar vara värda i affären Böhler-Uddeholm.

Anf. 70 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Det är en regerings självklara skyldighet att med de instrument som är möjliga slå vakt om det som jag kallar svenska intressen. Det gäller t.ex. den svenska verkstadsindustrins utvecklingsmöjligheter och möjligheter att ta till vara forskning och utveckling och infrastruktursatsningar. Det kan belysas genom att alla fakta plockas fram på bordet. Man kan göra någon form av sannolikhetsbedömning och se vad som kan åtgärdas och vilka alternativ vi kan förvänta oss, så att vi kan ha en handlingsberedskap.

Om detta är en oerhört bra affär både för samhället och aktieägarna och farhågorna är ogrundade skall den givetvis genomföras. Är det en dålig affär för samhället men bra för aktieägarna kommer den väl att genomföras, men då måste samhället vara rustat för att möta detta.

Anf. 71 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Om det samhällsekonomiska intresset preciseras som Rolf L Nilson förefaller vilja göra, dvs. att vi skall stärka Sveriges nationella konkurrenskraft, är jag helt med på det. Det är detta vi försöker göra genom infrastrukturinvesteringarna och satsningen på den industrirelevanta forskningen. Därmed stärks svenska företagsenheters eller dotterbolags möjligheter att konkurrera från Sverige.

Sedan försöker vi självfallet klargöra mycket tydligt att det även i sådana här företagsfusioner skall ske ett beslutsfattande som är strikt kommersiellt och inte grundat på nationalism. Om man är duktig skall man ha en fair chans att behålla och kunna utveckla verksamheterna i de svenska anläggningarna. Detta är centralt för mig. Sedan skall vi se till att näringsmiljön och klimatet i Sverige är så konkurrenskraftiga att man också klarar av den uppgiften.

Anf. 72 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Som jag sade i mitt första anförande är det viktigt att de goda generella principerna tillämpas på det konkreta fallet. I vardagen och rutinen skall de gälla.

När det gäller en sådan här jättestor affär måste man dock sätta sig ner och verkligen fundera över följande:

Hur ser vi till att Sveriges konkurrenskraft bäst stärks? Hur ser vi till att Göteborgsregionen får de största möjligheterna? Hur ser vi till att infrastruktursatsningar utnyttjas? Hur ser vi till att det finns en framtid för den tekniska forskningen och utvecklingen i Sverige? Hur värnar vi de svenska underleverantörerna?

Det är ju inte en slump att 70–80 % av underleverantörerna till fransk bilindustri är fransmän, medan motsvarande siffra är ungefär 20 % när det gäller den svenska bilindustrin. Jag tror inte att denna skillnad beror på att fransmännen är så oerhört mycket bättre, utan den beror nog på att man har en annan syn på frihandel/protektionism. Det här måste vi möta.

Anf. 73 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det gläder mig att Rolf L Nilson nu är mycket för ett kommersiellt beslutsfattande i respektive företag – att han är mot statsinblandning

och därmed i praktiken för en privatisering. Jag förstår att det inte är riktigt så Rolf L Nilson vill uttrycka sig. I praktiken handlar det ändå om en särskilnad i förhållande till statsmakten, och jag delar helt den uppfattningen.

Det är vår plikt att i vardagen hela tiden jobba för att svenskt näringslivs nationella konkurrenskraft stärks. Ett kostnadsläge som nu är 25 % bättre än tidigare, ett stärkande av infrastrukturen, forskningen och utvecklingen samt av kompetensutvecklingen på personalsidan, ja, alla de saker som vi gör dag för dag är just till för att stärka företagens konkurrenskraft när det gäller att verka från Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

12 § Svar på fråga 1993/94:99 om bevarande av flygteknisk kompetens

Anf. 74 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Berit Löfstedt har frågat vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att bevara den flygtekniska kompetensen i Linköping.

Staten har under de gångna åren deltagit med stöd till finansieringen av såväl Saab 340 som Saab 2000. När det gäller Saab 2000 medverkar staten med finansiering om lägst 1 050 och högst 1 200 miljoner kronor under åren 1989–1994 för utvecklingen av detta flygplan.

I den av riksdagen nyligen godkända forskningspolitiska propositionen föreslogs att statliga medel om sammanlagt högst 30 miljoner kronor per år under treårsperioden 1993/94–1995/96 skulle avsättas för ett nationellt flygtekniskt program. Detta är ett uttryck för regeringens strävan att förstärka den flygtekniska forskningen. För närvarande pågår överläggningar med bl.a. Saab om hur detta flygtekniska program skall genomföras.

De frågor som Berit Löfstedt väcker bör dock sättas in i sitt rätta sammanhang. Den internationella marknaden för civilt flyg är för närvarande dålig. Detta innebär minskad försäljning. Det går därför inte att undvika omstruktureringsåtgärder. För att överleva tills marknaden förhoppningsvis vänder gäller det att effektivisera verksamheten. Liksom Saabs ledning hoppas jag att det härvid skall vara möjligt att bevara den nödvändiga kompetensen för framtiden.

Vid tidigare varsel vid Saab-Scania har särskilda utbildningsprogram för de anställda varit aktuella. En samrådsgrupp har nu tillsatts av Länsarbetsnämnden för att gå igenom det aktuella läget och försöka använda tiden tills konjunkturen vänder till att förbättra personalens kompetens.

Jag har också förstått att det föreligger ett behov av ingenjörer vid ABB Stal i Finspång.

Anf. 75 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret på min fråga, som jag ställt mot bakgrund av vad Saab Aircraft betyder inte *bara* utan kanske *framför allt* för Linköping som ett kraftcentrum tillsammans med Universitetet

när det gäller högteknologisk kompetens i största allmänhet och flygteknisk kompetens i synnerhet.

Hela det svar som jag här har fått av näringsministern är en beskrivning av kända fakta. Det finns alltså inga nyheter i svaret. Naturligtvis känner jag till villkorsslånen. Jag känner också till de forskningsprojekt som nu diskuteras. Vidare vet jag hur marknaden för närvarande ser ut för flygindustrin. Det var mycket därför som jag ville framställa min fråga. Jag ville nämligen veta om regeringen tänkte göra någonting.

Jag känner också till Länsarbetsnämndens samrådsgrupp som är på gång. Litet mera konkret vill jag fråga:

Är regeringen beredd att hjälpa till, så att de som nu är varslade, de som har blivit arbetslösa och de som finns i företaget verkligen kan få utbildning? Det blir fråga om litet olika typer av utbildning, gissar jag. Det är ju olika grupper – unga metallarbetare och äldre ingenjörer – som vi talar om.

Jag menar att det behövs en kompetenshöjning för dem som är kvar i företaget, så att de kan möta en annan situation när marknaden, förhoppningsvis, blir en annan. Vidare undrar jag om näringsministern tror att det finns en kritisk nivå där man inte längre har tillräckligt med kompetens i de olika leden i ett företag. Jag avser då både arbetare och tjänstemän.

Anf. 76 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Visst finns det en kritisk nivå för varje företag där det gäller att kunna bibehålla en viss kompetensnivå för att kunna klara en uppgång i ett bättre konjunkturläge. Där skiljer sig inte det här företaget från andra företag både i den här branschen och i andra branscher.

Jag skall inte i detalj gå in på de varsel som har lagts. Men jag vill säga att det är vår grundläggande filosofi att man skall satsa väldigt mycket på kompetenshöjning beträffande friställd personal i och med att det stärker Sveriges nationella konkurrenskraft och därmed även arbetskraftens konkurrenskraft i det internationella läge som vi för närvarande befinner oss i.

Förutom det som nämnts i frågesvaret har vi åstadkommit de nya stora strategiska forskningsstiftelser, där man just skall koncentrera sig på områden där det finns förutsättningar att så att säga ligga på den teknologiska fronten samt att ta till vara resultaten i svenskt näringsliv. Jag har uppfattningen att det finns en betydande kompetens i Linköping på flygområdet, och jag är helt övertygad om att man också kommer att lyckas med att ta vara på den inför den konjunkturvändning som helt klart kommer även på detta område.

Anf. 77 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Jag tackar för ministerns förtydligande när det gäller behovet av en kompetenshöjning. Det är ganska lätt att säga det, och så gör vi litet till mans. Jag skulle ändå slutligen vilja fråga:

Finns det inget nytt att säga nu? Det blir ju bara ett förklarande av en situation som vi redan känner till. Det ges bara fakta som redan är kända. Finns det alltså inte något som regeringen tänker göra nu?

Anf. 78 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Nej, det finns inga sensationer i svaret – av förklarliga skäl. Det är ett tålmodigt arbete att stärka Sveriges nationella konkurrenskraft. Det är också, tyvärr, ett tålmodigt väntande på att efterfrågan på civila flygplan skall öka igen. Det är ju just den mycket stora svacka i fråga om beställningarna av civila flygplan som har åstadkommit situationen i Linköping.

Det är egentligen inte mycket annat att göra än att försöka ha ett mycket bra och starkt näringsklimat bl.a. för flygindustrin. Det är därigenom som en återhämtning kan komma även här. Vi kan inte, dess värre, trola fram en efterfrågan på civila flygplan.

Anf. 79 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Jag har inte frågat efter sensationer, näringsministern. Analysen av marknadssituationen visar på en turbulens i lufrummet på flera vis – både på grund av avreglering och på grund av lågkonjunktur. Men just överlevnaden är det centrala i det här sammanhanget. Kompetensen blir kvar om företaget blir kvar. Det är det min fråga gäller.

Jag förstår att näringsministern inte kan ha med sig ett omfattande svar här i dag om nya miljarder till Saab. Men någon sorts konkretion hade jag nog önskat.

Anf. 80 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det är trots allt positivt att Saab vidtar åtgärder – även om det är tragiska åtgärder som man tvingas vidta – för det visar på handlingskraft och vilja att satsa även för framtiden. Det finns ju, tyvärr, exempel på alltför många fall där åtgärder i stället vidtas för sent.

Personligen är jag imponerad av den tekniska kompetensen och även av marknadskompetensen på Saab när det gäller försäljning och tagande av ganska stora marknadsandelar beträffande civila flygplan i den storleksklass som det här är fråga om.

Jag är övertygad om att man, när marknaden vänder, har förmåga att återkomma med en betydligt bättre utveckling i företagsgruppen. Marknaden måste faktiskt återvända. Dessutom gäller det att till dess använda tiden väl och att inte föröda pengar. I stället måste man utveckla kompetens och konkurrenskraft.

Anf. 81 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! När jag flyger med utländska flygbolag – framför allt Cross Air, som ju har en stor flotta av 340:or – brukar jag vara mycket stolt över att kunna tala om att detta är Linköpings, vårt, Sveriges.

Också jag förstår att Saab i någon utsträckning behöver anpassa sin kostym. Jag skulle inte vilja säga att Saab inte skulle få göra några strukturförändringar – det tror jag vore destruktivt. Men jag hade ändå velat ha ett besked med mig hem om regeringens avsikter att göra något alldeles särskilt när det gäller detta goda som är kompetensutveckling, utöver det som står på papperet och som man redan har beslutat om.

Anf. 82 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Enligt vår uppfattning sker kompetensutveckling bäst genom den tillsatta samrådsgruppen och genom de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som vidtas. Sedan gäller det också att företaget gör offensiva satsningar för att bibehålla kompetensen.

Vi är självfallet redo att pröva alla olika förslag och idéer som kan stärka konkurrenskraften inom svenskt näringsliv, och det gäller självfallet också flygindustrin.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1993/94:101 om Uddeholm-Tooling

Anf. 83 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Den 4 maj i år besvarade jag här i riksdagen ett antal frågor om vilka åtgärder eller initiativ som regeringen avser att vidta med anledning av Böhler-Uddeholms neddragningar av arbetsstyrkan i Hagfors. Bo Finnkvist har åter frågat om jag avser att ta något initiativ i samband med att företaget skall tillföras nytt statligt ägarkapital.

Vid mitt besök i Hagfors den 12 augusti förklarade jag för ledningen av Böhler-Uddeholm att det var angeläget att den levde upp till sina givna löften. Behovet av att ordna ersättningsjobb underströks särskilt. Vid detta besök kom vi överens om att tillsätta en svensk-österrikisk arbetsgrupp för att gå igenom de aktuella problemen. Redan samma dag gav jag landshövding Ingemar Eliasson i uppdrag att företräda den svenska regeringen i dessa frågor.

Den svensk-österrikiska arbetsgruppen har hittills hållit ett sammanträde i Wien. Vid detta möte gjordes begränsade framsteg. Landshövding Eliasson har nu bjudit in sin österrikiske motpart till ett nytt möte i Sverige. Härvid kommer naturligtvis de svenska synpunkterna att drivas. Det är emellertid enligt regeringens bedömning ej tillräckligt att enbart föra en dialog med de nya österrikiska ägarna.

Det är därför desto mer glädjande när vi nu kan se flera positiva resultat. Primus AB avser att under en tvåårsperiod investera för 54 miljoner kronor i Hagfors för att utveckla nya produkter och förändra arbetsorganisationen. Genom regeringens senaste beslut har företaget fått samhällsstöd med 19,4 miljoner kronor av den totala investeringen.

Häri genom skapas förutsättningar för väsentligt ökad sysselsättning vid Primus. Även de diskussioner om flygplansproduktion i Hagfors som förs med Scottish Aviation tycks nu leda till ett positivt resultat. Investmentbolaget Uvån Invest har utlovat att bidra med kapital till detta projekt, och eventuella statliga insatser bereds för närvarande.

Jag vill i detta sammanhang passa på tillfället att framhäva angelägenheten av att Böhler-Uddeholm tillskjuter kapital till Uvån Invest. Utsikterna för detta bör enligt min mening vara betydligt ljusare när Böhler-Uddeholm i sin tur får ökat kapital.

Som framgått av min redogörelse för vad som hänt sedan riksdagens be-

handling av denna fråga i maj, tillmäter regeringen Hagfors framtid hög prioritet. Ett uttryck för detta är att statssekreterare Hans Karlander så sent som den 7 oktober besökte Hagfors.

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Svar på frågor

Anf. 84 BO FINNKVIST (s):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret på frågan. Jag tycker ändå att näringsministern i sitt svar går litet runt frågan; det är inte något direkt svar på min fråga.

Efter den 4 maj har vi vid ett par tillfällen gjort uppvaktningar i den här frågan, dels när näringsutskottet var i Österrike och vi träffade ledningen för Austrian Industries, dels när en del representanter från Hagfors i Göteborg fick möjlighet att prata med den österrikiske statsministern om den här frågan. Med undantag för vad Vranitzky sade då vi träffade honom, sägs det alltid att detta är en företagsangelägenhet och ingen politisk fråga.

Min avsikt med den här frågan var att föra upp ärendet till diskussion. Det är ju en ny infallsvinkel att det helt plötsligt är en politisk fråga – frågan blir ju politisk i och med att företaget skall tillföras nytt statligt kapital. Det var så jag tänkte att vi skulle diskutera.

Det statsrådet säger om Primus och om att flygplansfabriken ser ut att komma i gång är i och för sig glädjande. Det är mycket bra. Det tillför Hagfors arbetstillfällen.

En del av kapitalet i de här företagen och även i andra småföretag kommer från Uvån Invest. Det kapitalet avsattes för tio år sedan för utveckling i Hagfors av de dåvarande ägarna. Jag menar att det i dag förtjänar påpekas att österrikiska staten och dess företag inte skall åberopa de här pengarna. Vi måste ha nytt kapital, som är värdefullt lokalt, för de arbetstillfällen som försvinner nu och som har försvunnit sedan Böhler tog över företaget.

Det är ett sådant initiativ som jag efterlyser i den här nya situationen.

Anf. 85 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först skall man komma ihåg att vi självfallet eftersträvar att Böhler-Uddeholm skall fatta strikt kommersiella beslut, att de neddragningar man tvingas till skall göras på kommersiell grund, icke på politisk grund, och att det inte skall ske någon politisk inblandning i företagsgruppen Böhler-Uddeholm. Därför vore det självfallet bra om företagsgruppen blev privatiserad. Även i Österrike finns denna målsättning.

Det är naturligtvis också nödvändigt att Böhler-Uddeholm lever upp till de utfästelser man har gjort i ett papper till den svenska regeringen, nämligen att försöka medverka till att skapa alternativ sysselsättning. Det är det jag försöker peka på i mitt frågesvar. Vi tycker att det är rimligt att Böhler-Uddeholm, nu när man får en starkare balansräkning, också hjälper till med att försöka få fram nya arbetstillfällen i stället för de som har gått förlorade.

Jag är väl medveten om Uvån Invests insatser i dag, och jag ville i mitt svar peka på alla de ansträngningar och alla de insatser som görs för att hjälpa Hagfors i ett utomordentligt utsatt läge.

Anf. 86 BO FINNKVIST (s):

Fru talman! Näringsministern hänvisar här till att företaget antagligen skall privatiseras. Det är ju egentligen på det viset att företaget delvis var

privatiserat, nämligen till 15 %, som ägdes av de gamla ägarna till Uddeholm. Men den privatiseringen tog man tillbaka, och företaget gjordes återigen helstatligt. Jag som har upplevt alla de här turerna har ju svårt att tro att det kommer att bli någon snabb privatisering av företaget.

Sedan till något som vi har diskuterat ett antal gånger förut: Jag och så gott som alla i Hagfors upplever att det här företaget inte sköts på kommersiella grunder utan på politiska. Det är av den anledningen som det är viktigt att ta chansen nu, när det blir en politisk diskussion om den här frågan i Österrike.

Anf. 87 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag delar Bo Finnkvists uppfattning att det när ett företag är helstatligt finns mycket betydande risker för att det blir ett politiskt hänsynstagande i beslutsfattandet. Jag delar också Bo Finnkvist oro för att det skulle ha kunnat bli fallet i fråga om Böhler-Uddeholm. Men jag vet inte om så är fallet, eftersom jag inte kan värdera de beslut man fattar, beslut som förhoppningsvis blir helt och fullt kommersiella. Jag har inte den insynen i företaget, och jag skall heller inte ha någon sådan.

Jag menar därför att det i grunden hade varit positivt om företaget var privat och de kommersiella principerna var strikt vägledande. Jag är personligen övertygad om att detta i längden skulle vara bra även för Hagfors.

Sedan skall vi självfallet försöka medverka till att företaget också lever upp till de förväntningar som finns och de utfästelser man har gjort till den svenska regeringen. Samtidigt skall vi vidta de åtgärder vi kan vidta för att stärka sysselsättningen i en utsatt bygd.

Anf. 88 BO FINNKVIST (s):

Fru talman! Vi upplever att den österrikiska regeringen var inblandad när affären skedde. På sätt och vis intygades ju de löften som gavs, och som jag nu inte skall upprepa, av att Österrikes dåvarande industriminister var i Hagfors och i Sverige. Det hade nog, tror jag, en viss betydelse för att man skulle tro på de här löfterna.

Nu finns det återigen en möjlighet att ta upp en sådan politisk diskussion. Det är det jag vill påpeka med detta inlägg i debatten. Vi som bor i Hagfors anser att sysselsättningen är viktig för att Hagfors skall överleva som ort. Vi vet att det fordras insatser i den storleksordning Böhler utlovade när man tog över företaget. Vi vill att man skall få hjälp med att leva upp till dessa löften.

Anf. 89 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att man skall leva upp till gjorda utfästelser. Land skall med lag byggas. Det är en gammal princip. Det skall självfallet vara så att det sker i detta fall.

Men jag kommer alltid till slutsatsen att ett helstatligt företag som misstänks för politiskt i stället för kommersiellt beslutsfattande skulle må bra av en privatisering för att på det sättet gå över till strikt kommersiellt beslutsfattande. Jag tror att det även gäller Böhler-Uddeholm. Det skulle vara till nytta för Hagfors. Man signalerar ju stor oro för den politiska inblandningen.

Anf. 90 BO FINNKVIST (s):

Fru talman! Jag har ingen anledning att ta upp en privatiseringsdebatt just nu. Men jag kan konstatera, liksom jag har gjort tidigare, att företaget var delvis privatiserat i början. En ny prövning av en privatisering har skjutits på framtiden.

Inledningsvis utlovades det att svenska intressen skulle få förtur för att köpa in sig i företaget i och med att Uddeholm var ett svenskt företag. Men det blev tvärtom. I det här sammanhanget då företaget tillförs nytt kapital efterlyser jag en ny diskussion om just alla dessa löftesbrott och policypapperet.

Anf. 91 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag tror att Bo Finnkvist och jag är ense om att det skall vara ett kommersiellt beslutsfattande i Böhler-Uddeholm. Anledningen till att arbetstillfällen behålls i Hagfors är att de är duktiga där. Företaget skall leva upp till de olika typer av förpliktelser eller löften som har utlovats i olika omgångar.

Min övertygelse kanske avviker något från Bo Finnkvists uppfattning. För att tillgodose ett strikt kommersiellt beslutsfattande är det en fördel om det inte är fråga om en politisk ledning och styrning via ett statligt ägande utan att det skall vara ett privatiserat företag. Men det är nog fråga om olika ideologiska uppfattningar i den delen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1993/94:50 lagf. 2.24 och 2.25 till lagutskottet

kap. 18 till lagutskottet

propositionen i övrigt till skatteutskottet

1993/94:84 till näringsutskottet

1993/94:85 till skatteutskottet

1993/94:87 till jordbruksutskottet

1993/94:90 och 91 till skatteutskottet

15 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades låter

Justitieutskottets betänkande 1993/94:JuU4

Utrikesutskottets betänkanden 1993/94:UU1, UU2 och UU4

Försvarsutskottets betänkande 1993/94:FöU1

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1993/94:SfU1 och SfU2

Socialutskottets betänkanden 1993/94:SoU7 och SoU8

Kulturutskottets betänkanden 1993/94:KrU1 – KrU3 och KrU5

Prot. 1993/94:20

9 november 1993

Svar på frågor

16 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1993/94:17 Förvaltningen inom domstolsväsendet
1993/94:Ju9 av Bengt Rosén (fp)
1993/94:Ju10 av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:34 Tillämpning i fråga om Haiti av lagen
(1971:176) om vissa internationella sanktioner
1993/94:U2 av Bertil Måbrink m.fl. (v)

med anledning av prop. 1993/94:35 Ingripande mot otillbörligt beteende av-
seende offentlig upphandling
1993/94:Fi2 av Birgitta Hambræus (c)
1993/94:Fi3 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd)
1993/94:Fi4 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1993/94:Fi5 av Göran Persson m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:36 Medelstillskott till Sveriges Hundcenter
AB – Statens Hundskola
1993/94:So18 av Sven Lundberg m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:37 Vissa pensionsfrågor
1993/94:Sf9 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd)
1993/94:Sf10 av Berith Eriksson m.fl. (v)

med anledning av prop. 1993/94:38 Postlag och en förändrad verksamhets-
form för Postverket, m.m.
1993/94:T21 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1993/94:T22 av Ian Wachtmeister (nyd)
1993/94:T23 av Ingvar Svensson (kds)
1993/94:T24 av Birgitta Hambræus (c)
1993/94:T25 av Ingvar Carlsson m.fl. (s)
1993/94:T26 av Christina Linderholm (c)
1993/94:T27 av Margitta Edgren (fp)
1993/94:T28 av Per-Richard Molén och Olle Lindström (m)
1993/94:T29 av Tage Pålsson (c)

med anledning av prop. 1993/94:39 Arlandabanan
1993/94:T3 av Gunnar Thollander m.fl. (s)
1993/94:T4 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)
1993/94:T5 av Lennart Rohdin (fp)
1993/94:T6 av Anita Johansson m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:42 Köp av interregional persontrafik på järnväg samt flygtrafik mellan Östersund och Umeå

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

1993/94:T7 av John Andersson (-)

1993/94:T8 av Birgitta Hambraeus och Karin Starrin (c)

1993/94:T9 av Lena Boström m.fl. (s)

1993/94:T10 av Hans Stenberg m.fl. (s)

1993/94:T11 av Ulf Björklund och Pontus Wiklund (kds)

1993/94:T12 av Inger Hestvik m.fl. (s)

1993/94:T13 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)

1993/94:T14 av Georg Andersson m.fl. (s)

1993/94:T15 av Bruno Poromaa m.fl. (s)

1993/94:T16 av Nils-Olof Gustafsson m.fl. (s)

1993/94:T17 av Sinikka Bohlin och Karl Hagström (s)

1993/94:T18 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

1993/94:T19 av Stina Eliasson och Tage Pålsson (c)

1993/94:T20 av Stina Eliasson och Tage Pålsson (c)

med anledning av prop. 1993/94:44 Grovt rattfylleri m.m.

1993/94:Ju11 av Sten-Ove Sundström m.fl. (s)

1993/94:Ju12 av Hans Göran Franck (s)

1993/94:Ju13 av Jerry Martinger (m)

1993/94:Ju14 av Elver Jonsson och Rune Thorén (fp,c)

1993/94:Ju15 av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:59 Vissa sjukförsäkringsfrågor

1993/94:Sf11 av Birgitta Dahl m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:63 Ändring av lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m.

1993/94:N3 av Bo G Jenevall och Christer Windén (nyd)

1993/94:N4 av Rolf L Nilson (v)

med anledning av prop. 1993/94:68 Lagändringar på djurhälsoområdet

1993/94:Jo11 av Håkan Strömberg och Jan Fransson (s)

1993/94:Jo12 av Margareta Winberg m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:69 Sjöfartspolitiska åtgärder

1993/94:T1 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)

1993/94:T2 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

med anledning av prop. 1993/94:83 Bidrag till Stiftelsen Konsumenternas Bankbyrå

1993/94:N5 av Birgitta Johansson m.fl. (s)

1993/94:N6 av Bengt Dalström (nyd)

med anledning av redog. 1993/94:RR1 Riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för budgetåret 1992/93

1993/94:Fi6 av Stina Eliasson (c)

17 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 9 november

1993/94:122 av *Åke Gustavsson* (s) till kulturministern om konststölden på Moderna museet:

Natten till måndagen den 8 november 1994 genomfördes den största konststölden någonsin i Sverige vid Moderna museet.

Vilka åtgärder avser kulturministern att vidta så att konst och andra föremål på de statliga museerna förvaras under betryggande former?

1993/94:123 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om psykiatrisk vård vid fängelser och häkten:

Antalet svårt psykiskt sjuka som sätts i fängelse har ökat kraftigt. Men inom kriminalvården finns ingen psykiatrisk vård av betydelse. Även utanför kriminalvården saknas psykiatrisk vård för frihetsberövade i akuta och långsiktiga situationer. Detta drabbar både fångar, personal och på sikt allmänhet och brottsoffer.

Min fråga till justitieminister Gun Hellsvik:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att avhjälpa bristen på psykiatrisk vård vid fängelser och häkten?

1993/94:124 av *Carl Olov Persson* (kds) till miljöministern om tryckimpregnerat virke:

Mellan 5 000 och 10 000 ton arsenik och krom har satts i omlopp med tryckimpregnerat virke i Sverige under de senaste 20 åren. Enligt träskyddsbranschens egna uppgifter har det "satts ut" ca 250 000 ton arsenik- och kromhaltigt virke varje år sedan slutet av 70-talet. Det innebär att 70 % av bekämpningsmedelsanvändningen finns lagrat i detta virke.

Enligt föreskrifter som trädde i kraft den 1 januari 1992 är trävaruhandlare skyldiga att ge konsumentinformation i varningslappar vid försäljning av detta virke. I en nyligen genomförd inspektionsrunda kunde Kemikalieinspektionen konstatera att nästan hälften av landets 6 500 trävaruhandlare bröt mot skyldigheten att informera konsumenten om vilka kemiska ämnen som använts vid impregneringen. Detta är mycket otillfredsställande.

Ett annat orosmoment är riskerna med sluthantering av detta virke, då det är svårt att skilja på gammalt oimpregnerat och impregnerat virke. Vi bör känna ansvar för att på ett säkert sätt ta hand om detta virke samt minska användningen av det till fördel för lämpliga alternativ.

Vilka åtgärder ämnar miljöministern vidta på detta område för att minimera riskerna för framtiden?

Många människor som flytt undan krig har fått en fristad i vårt land. De har inrättat sig för att leva och bo här en längre eller kortare tid. När deras ansökan om asyl avslagits kan detta tillsammans med de hot de ser om de återvänder innebära svåra psykiska problem.

Trots läkarintyg om kraftiga ångestreaktioner och försök till självmord blir asylsökande avvisade från Sverige. Invandrarverkets handläggare har att bl.a. utifrån läkarintyg om den asylsökandes hälsotillstånd ta ställning till utvisning. Hur tolkar handläggarna dessa utlåtanden? Finns det en skillnad i bedömning mellan Invandrarverkets läkare och de läkare som träffar den asylsökande?

Vad avser statsrådet Friggebo att vidtaga för åtgärder för att bringa klarhet om asylsökandes hälsotillstånd?

1993/94:126 av *Sylvia Lindgren* (s) till arbetsmarknadsministern om sysselsättningen i Stockholms skärgård:

Stockholms skärgård är ett utpräglat glesbygdsområde i likhet med vissa skogslän i inlandet. Den hittillsvarande regionalpolitiken har dock, vad gäller olika stödmöjligheter, i första hand kommit skogslänen till del. Skärgårdarna har inte på långt när åtnjutit samma stöd.

Kommunerna i Stockholms skärgård har svårigheter att upprätthålla en tillfredsställande service, vilket naturligtvis försvårar för de boende att stanna och att locka unga människor att bosätta sig där.

Arbetslösheten bland den bofasta befolkningen på "öarna" är mycket hög och då speciellt bland kvinnorna. Det är oerhört viktigt att framtidstron präglar skärgårdspolitiken. En levande Stockholms skärgård borde vara en riksangelägenhet.

Ämnar arbetsmarknadsministern vidtaga några åtgärder för att öka antalet arbetstillfällen i Stockholms skärgård?

18 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 11 november

Anf. 92 TALMANNEN:

Vid frågestunden torsdagen den 11 november kl. 14.30 kommer följande statsråd att närvara:

Justitieminister Gun Hellsvik (m), försvarsminister Anders Björck (m), kommunikationsminister Mats Odell (kds), statsrådet Bo Lundgren (m) och utbildningsminister Per Unckel (m).

Frågorna förutsätts beröra respektive statsråds ansvarsområde inom regeringen.

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

19 § Kammaren åtskildes kl. 16.24.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:20
9 november 1993

Tisdagen den 9 november

1 § Meddelande om information från regeringen	1	
Talmannen		
2 § Meddelande om svar på interpellationer	1	
3 § Svar på fråga 1993/94:20 om situationen i Angola	3	
Statsrådet Alf Svensson (kds)		
Hans Göran Franck (s)		
4 § Svar på fråga 1993/94:60 om dödsstraffets införande i Peru.	5	
Statsrådet Alf Svensson (kds)		
Bertil Måbrink (v)		
5 § Svar på fråga 1993/94:66 om assyrierna i sydöstra Turkiet.	8	
Statsrådet Alf Svensson (kds)		
Viola Furubjelke (s)		
Talmannen (om taletiden)		
6 § Svar på fråga 1993/94:89 om utlämnande av svensk medborgare till tredje land	11	
Justitieminister Gun Hellsvik (m)		
Karl-Erik Persson (v)		
7 § Svar på fråga 1993/94:107 om utbildningen av poliser	13	
Justitieminister Gun Hellsvik (m)		
Sten Andersson i Malmö (m)		
8 § Svar på fråga 1993/94:106 om åsikts- och yttrandefriheten i skolan	15	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Ulf Melin (m)		
9 § Svar på fråga 1993/94:117 om kvaliteten på skolans undervisning	17	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Lena Hjelm-Wallén (s)		
Talmannen (medgivande om inlägg)		
10 § Svar på fråga 1993/94:121 om företagarutbildning på gymnasial nivå	21	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Rose-Marie Frebran (kds)		
Talmannen (medgivande om inlägg)		
Ajournering		26
Återupptagna förhandlingar		26
11 § Svar på frågorna 1993/94:98 och 105 om Volvo–Renault-affären	26	
Näringsminister Per Westerberg (m)		
Rune Thorén (c)		
Rolf L Nilson (v)		

12 § Svar på fråga 1993/94:99 om bevarande av flygteknisk kompetens	31
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Berit Löfstedt (s)	
13 § Svar på fråga 1993/94:101 om Uddeholm-Tooling	34
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Bo Finnkvist (s)	
14 § Hänvisning av ärenden till utskott	37
15 § Förnyad bordläggning	37
16 § Bordläggning	38
17 § Anmälan om frågor	
1993/94:122 av Åke Gustavsson (s) om konststölden på Moderna museet	40
1993/94:123 av Hans Göran Franck (s) om psykiatrisk vård vid fängelser och häkten	40
1993/94:124 av Carl Olov Persson (kds) om tryckimpregnerat virke	40
1993/94:125 av Åke Carnerö (kds) om asylsökandes hälsotillstånd	41
1993/94:126 av Sylvia Lindgren (s) om sysselsättningen i Stockholms skärgård	41
18 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 11 november Talmannen	41